

Søknad om fornyet reguleringskonsesjon og revisjon av vilkår i Mesnavassdraget

NVEs innstilling

Søknad.....	1
Høringsuttalelser.....	5
Kommunestyret i Lillehammer kommune.....	5
Formannskapet i Ringsaker kommune.....	14
Fylkesmannen i Hedmark.....	14
Fylkesmannen i Oppland.....	15
Oppland Energiverk har på vegne av Oppland fylkeskommune.....	18
Direktoratet for naturforvaltning.....	19
Statens Forurensingstilsyn.....	21
Adv. Buttingsrud & Co på vegne av fiskeberettigede og grunneiere.....	25
Lillehammer sportsfiskeforening.....	27
Søkers kommentarer til uttalelsene.....	29
Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader.....	32
Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) vurdering og konklusjon.....	35
Revisjon av vilkår for Sjusjøen, Nord- og Sør-Mesna og Brumundelv-overføringen.....	35
Fornyet konsesjon for Regulering av Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen.....	37
Merknader til konsesjonsvilkårene.....	38

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Vår dato:

Vår ref.: 200103332-22 ktv/inh

Arkiv: 911-511.1/002.DD5Z

Deres dato:

Deres ref.:

Saksbehandler:

Ingrid Haug

22 95 94 16

Søknad om fornyet reguleringskonsesjon og revisjon av vilkår for Mesnavassdraget i Ringsaker, Øyer og Lillehammer kommuner - NVEs innstilling

NVE går inn for at Mesna Kraftselskap får fornyet reguleringskonsesjon for Reinsvatnet, Mellsjøen og Kroksjøen. NVE går videre inn for at det samtidig fastsettes nye og moderniserte vilkår for alle reguleringskonsesjonene i Mesnavassdraget til og med Nord-Mesna. På denne måten får vi sett de gitte konsesjonene i sammenheng og det kan utarbeides ett vilkårssett for alle reguleringene med sammenfallende revisjonstidspunkt. Vi anbefaler at konsesjonær pålegges å slippe minstevannføring fra Reinsvatnet, Mellsjøen, Kroksjøen.

Søknad

NVE har mottatt følgende søknad fra Mesna Kraftselskap datert 28.01.1991:

"Konsesjon gitt 02.07.1920 - 002 DD5Z Mesna hjemfall.

Mesna Kraftselskap søker herved om fornyet reguleringskonsesjon for reguleringstillatelse meddelt ved kgl. res. av 02.07.20, 13.11.36 og 19.12.52.

Søknaden inneholder følgende:

- 1. Oversiktskart over de etablerte reguleringer med tekniske beskrivelser.*
- 2. Reguleringens fysiske virkning.*
- 3. Reguleringens ettervirkninger.*
- 4. Forurensningsforhold i berørte deler av vassdraget.*
- 5. Bruk av manøvreringsreglementet. Vannstandsvariasjoner i de berørte magasiner i middels år.*
- 6. Reguleringens rentabilitet ved en ny konsesjonsperiode.*

- 1. TEKNISK BESKRIVELSE*

Reguleringsdammene regnet ovenfra er:

	HRV	LRV	Regulerings høyde i m	Magasinvolum mill.m ³
Reinsvann	905,0	902,5	2,5	8,0
Mellsjøen	892,8	889,8	3,0	3,1
Kroksjøen	882,2	879,2	3,0	2,8
Sjusjøen	809,8	805,6	4,2	4,8

Denne søknaden omfatter ikke regulering av Sjusjøen, da den første regulering av et magasinivolum på 2,9 mill m³ ble gjennomført i begynnelsen av 1890-årene før reguleringsloven trådte i kraft og følgelig uten konsesjon. Konsesjon for det øvrige regulerede magasin på 1,9 mill. m³ ble gitt på ubegrenset tid ved kgl. resolusjon av 5. november 1954.

Alle damanleggene er opprinnelig bygget som gråsteinsdammer med jordfyllingsdammer mot terreng på sidene. Det har vært foretatt mindre utbedringer med påstøp på vannsiden ved samtlige dammer.

Siste rehabilitering ble foretatt etter pålegg fra NVE - Vassdragstilsynet etter dette tidsprogram:

Dam Kroksjøen 1984
Mellsjøen 1986
Reinsvatn 1986

Ubedringsarbeidene omfatter påstøp av tetningsplate på vannsiden og oppjustering av overhøyde og plastring av jordfyllingsdammer. For Kroksjøen, Mellsjøen og Reinsvatn ble det dessuten innstøpt nye lukeforinger og full overhaling av tappeluker og spill.

Alle dammer har 2 parallelle tappeluker. Overløpskapasitet for dammene ble tilpasset nye flomberegninger fra NVE - Hydrologisk avdeling. Bygningsteknisk konsulent for alle utbedringsarbeider var daværende Elliot Strømme A/S og utførende entreprenør hadde autorisasjon i klasse D1.

Tilhørende kraftverk som utnytter reguleringene er:

Eier	Kraftverk	Fallhøyde m	Ytelse MVA	Slukeevne m ³ /s	Byggeår
Mesna Kraftselskap	Tyria 11	105	2,75	2,3	1958
	Tyria 1	165	3,75	3,3	1949
	Mesna	353	42,00	12,0	1983

Videre kommer kraftverkene i Nedre Glomma (Vormsund-Sarpsborg). I kraftverkene Tyria I og II ble det installert nye generatorer med statisk magnetisering og børsteløs utførelse i 1988 - dette som alternativ til omvikling av de gamle generatorer. Alle kraftverkene tilhørende Mesna Kraftselskap er derved i utmerket teknisk tilstand.

Terrenginngrep av anleggsveger forekommer ikke, da eksisterende fjellveger passerer alle dammer.

2. Elvestrekningene mellom Reinsvatn og Sjusjøen fører den totale magasintappingen. Tappeprosedyren fører imidlertid til økt vintervannføring og redusert sommervannføring. I fyllingsperioder med stengte tappeluker tappes gjennom åpne fiskerenner betjent etter opprinnelige manøvreringsreglement. Flomvannføring i elvestrekningene er redusert ved reguleringene, da tilsigene magasineres ved snøsmelting. Ved kraftig høstregn blir tappelukene åpnet gradvis før vannstanden fører til overløp.

Gjeldende regulering har vært utnyttet så lenge at elveløp og strandlinjer har tilpasset seg forholdene. Erosjonsskader, utrasinger etc. er derfor ikke noe problem.

3. De aktuelle vannføringer ved denne reguleringen regnes å være små til at klimaendringer kan påvises. Da området ligger på Fjellnivå, mellom 900 og 800 m. o. h. er ikke landbruk direkte berørt.

Fra Miljøvernavdelingen i Oppland og Hedmark har vi med brev av 30.11.1990 fra Fylkesmannen i Oppland mottatt notat datert 02.12.1990 (vedlegg 10) der uttalelser fra Hedmark er innarbeidet -jfr. Brev fra Fylkesmannen i Hedmark til Fylkesmannen i Oppland av 27.11.1990.

Kommentar til vedlegg 10:

Det har ikke skjedd reguleringsendring av Sør-Mesna og Nord-Mesna i 1980.

Reguleringskonsesjon for disse sjøene er dessuten ikke med i denne behandling.

Elvestrekningene nedstrøms reguleringsmagasinene vil i normale og nedbørsrike år få et visst tilsig fra sidebekker og myrområder i tillegg til åpne fiskerenner i dammene.

Vi synes det er grunn til å fremheve at den nevnte minstevannføring ut fra magasinene i fyllingsperioden kan forsinke oppfyllingen og føre til erosjonssoner langs strendene bl.a. i ferietiden - ifr. områdets nevnte funksjon for turisme og friluftsliv.

Tapping av vann i fyllingsperioden kan dessuten forskyve kraftproduksjonen av dette vannet fra ønsket vinterproduksjon til produksjon om sommeren med lite forbruk og overskudd på kraftmarkedet. Alternativt kan dette vannet bli tappet forbi kraftverkene på grunn av store tilsig ved snøsmelting, noe som har konsekvenser både for økonomi og ressursutnyttelse.

Ut fra nevnte betraktninger går kraftselskapet imot at det slippes vann i fyllingsperioden. Pålegg om utsetting av fisk foreligger ikke for disse vann. Utstrakt hobbyfiske foregår likevel i hele området.

Reguleringen i Mesnavassdraget eies av det interkommunale selskapet Mesna kraftselskap, men administreres etter avtale av Lillehammer og Gausdal Energiverk, Lillehammer. Anleggene ligger dels i Lillehammer, dels i Ringsaker kommune. Disse kommunene er indirekte medeiere i Mesna Kraftselskap gjennom sine respektive e-verk, henholdsvis Lillehammer og Gausdal Energiverk og Hamarregionen Energiverk.

Eierkommune har gjennom årene indirekte hatt et betydelig økonomisk utbytte av reguleringene gjennom deres bidrag til en rimelig krafttilgang.

For 8 årsperioden 1982-1989 var kraftprisen i produksjonsanleggene til Mesnavassdraget 14,57 øre/kWh i gjennomsnitt. Før totalombyggingen av Mesna Kraftverk startet i 1981 var kraftprisen stabil med 1,6 øre/kWh i 1960 og stigning til 2,30 øre/kWh i 1979. For avtakerverkene var gjennomsnittlig kraftpris til husholdningsabonnement i samme 8 årsperiode (1982-1989) 24,3 øre/kWh.

4. For de 3 fjellsjøene på høyeste nivå med tilhørende elvestrekninger, er påvirkningen av ytre forurensning foreløpig for liten til å representere noe problem. Derimot har Sjusjøen og nedenforliggende del fått føle ulemper ved konsentrert hytte- og hotell bebyggelse. Rensetiltak de senere år har imidlertid forbedret situasjonen - kfr. rapport fra Ringsaker kommune.

5. Magasinhusholdingen har tradisjonelt blitt ivaretatt av driftsingeniør som har tatt seg av kraftavregning og produksjon i forhold til forbruk, øvrige kraftkontrakter, samkjøringens priser og eier/avtakerpartenes ønske, samt generell magasinsituasjon.

Ut fra retningslinjer fra driftsingeniør har lukeregulering og vannstandsmåling vært foretatt av tilsynsmann/damvokter på grunnlag av manøvreringsreglement fastsatt ved kgl. res. av 12.11.1920.

1986 er registrert som et middels vannrikt år og vannstandsvariasjoner gjennom året går fram av vedlagte tabell over vannstand som viser nivå under overløp i m (overløpsnivå angitt med 0). Ved å vurdere samfunnsmessig vinst ved reguleringens utnyttelse av fornybare naturressurser mot reelle skadevirkninger, har vi ikke funnet grunn til å foreslå endret manøvrering eller reglement for dette.

6. Ved at reguleringsanleggene og kraftverkene i vassdraget er rehabilitert i løpet av de senere år, er det foretatt betydelige investeringer basert på utnyttelse av gjeldende reguleringer.

Middelproduksjonen for kraftverkene i Mesnavassdraget var i 10 årsperioden 1980-1989 på 167 GWh. Av dette utgjorde Tyria-verkene 28,8 GWh som er 17 % av den totale. Det regulerte magasin vann i fjellsjøene vil dessuten bidra til "foredling" av produksjonen i Mesnafallet.

Tyriaverkene drives ved fjernkontroll fra Mesna Kraftverk og kan derfor sies å ha en bemanningsmessig rimelig drift med enkle reguleringsanlegg.

For 10 årsperioden 1980 - 1989 var gjennomsnittlig driftsbudsjett for kraftverkene i Mesnavassdraget 23,5 mill kroner. Av dette blir 17 % eller 4,0 mill kroner dekket av produksjonen i Tyriaverkene fra Fjellsjøreguleringene. Beregnet ved gjeldende energiekvivalent (kWh/m^3) for utnyttet magasin vann, vil 30 % av de øvrige 19,5 mill kr eller ca. 5,9 mill kr. dekkes av produksjon i Mesna Kraftverk med magasin vann fra fjellsjøreguleringene. Total produksjon fra disse reguleringene vil i nevnte periode utgjøre $(4,0 + 5,9)$ mill kr. = 9,9 mill kr. årlig. Kapitalisert etter 8 % vil dette gi ca. 124 mill kr.

Vedlegg:	1.	Utgår
	2.	Utgår
	3.	Oversikt over reguleringsanlegg
	4:	Oversikt over kraftanlegg
	5.	Reguleringene – alminnelige forutsetninger
	6.	Utgår
	7.	Manøvreringsreglement for fjellsjøene
	8.	Vannstandsvariasjoner 1986

9. Rapport om rensetiltak
10. Uttalelser fra Miljøvernavingdelingene i Oppland og Hedmark.”

Høringsuttalelser

Søknaden har vært kunngjort i pressen og lagt ut til offentlig ettersyn i de berørte kommunene. Videre er søknaden sendt på høring til berørte forvaltningsorganer. NVE har mottatt følgende uttalelser:

Kommunestyret i Lillehammer kommune har i møte 03.10.1991 gjort følgende enstemmige vedtak:

"Lillehammer kommune avgir følgende uttalelse til søknaden fra Mesna kraftselskap om fornyet reguleringskonsesjon for Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen:

1. Staten bør ikke benytte sin hjemfallsrett til reguleringsanleggene knyttet til reguleringen av Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen.
 2. Mesna kraftselskap bør gis fornyet konsesjon til regulering av Reinsvatn i Mellsjøen og Kroksjøen i samme omfang som etter den utløpte reguleringskonsesjonen.
 3. Den nye reguleringskonsesjonen bør gis uten tidsbegrensning, men det må inntas bestemmelser i konsesjonen om alminnelig revisjon av konsesjonsvilkårene etter 50 år eller tidligere dersom fremtidig lovendring gir hjemmel for det.
 4. Konsesjonærens forpliktes til å innbetale årlige konsesjonsavgifter til de berørte kommuner, Lillehammer, Øyer og Ringsaker på minst kr. 20,- pr. naturhestekraft.
 5. Konsesjonæren forpliktes til å innbetale et samlet beløp på kr. 1. 500. 000, - til næringsfond for de berørte kommuner, Lillehammer, Øyer og Ringsaker. Det bør være ett næringsfond for hver av disse kommunene.
 6. Fordelingen av det samlede beløp til næringsfond bør foretas etter samme fordelingsnøkkel før konsesjonsavgiftene fordeles mellom de berørte kommunene.
 7. Det bør inntas bestemmelse i konsesjonsvilkårene om betaling av renter ved forsinket betaling av næringsfond.
 8. Konsesjonæren forpliktes til å avgi 10 % konsesjonskraft til de berørte kommuner, Lillehammer, Øyer og Ringsaker.
 9. Prisen på konsesjonskraft fastsettes etter prisalternativet vanlig pris, slik dette begrepet blir forstått etter gjeldende rett. Men forutsetningen for å anvende dette prisalternativet må være at den pris som derved fastsettes, ikke blir uforholdsmessig høy. I så fall må prisen settes ned til rimelig pris.
 10. Konsesjonæren forpliktes til å revidere konsesjonsvilkårene slik at de blir på linje med nye kraftutbyggingsprosjekter når det gjelder hensynet til natur og miljø.
 11. Det stilles krav om minstevannføring ut fra Reinsvatnet, Mellsjøen og Kroksjøen og i fiskerennene fra/mellom fjellsjøene og i vassdraget forøvrig.
- Regulering av fjellvatna er av betydning for fiske, vannkvalitet og for Mesnaelva som miljøfaktor for Lillehammer. Miljøvernstyret antar at en vannmengde på 0,5 m³/s er nødvendig minstevannføring i nedre del av vassdraget.*

12. Det opprettes et fiskefond for å sikre midler til fiskekultivering i vassdraget.
13. For å få kjennskap til vannkvaliteten og forurensningssituasjonen i vassdraget må midler avsettes til en vassdragsundersøkelse. Konesjonæren er ansvarlig for at dette blir utført.
14. Det må tas inn bestemmelser i konsesjonsvilkårene om hvor raskt vannføringen kan endres (manøvreringsreglement).
15. Forøvrig viser kommunestyret til rådmannens merknader under pkt. 3 vurdering i saksframstillingen. "

Nedenfor følger nevnte pkt. 3 vurdering i rådmannens saksframstilling:

" 3. VURDERING.

3. 1. HJEMFALL.

Staten kan etter vassdragsreguleringsloven § 10 post 3 benytte sin hjemfallsrett til reguleringsanleggene knyttet til den reguleringskonsesjon for Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen som utløp 02.07.90. Hjemfall vil si at anleggene vederlagsfritt tilfaller staten.

Når hjemfall finner sted skal inntil 1/3 av verdien av de hjemfalte reguleringsanlegg tildeles de kommuner hvor vannfallet, kraftverket eller reguleringsanlegget ligger. Det følger av vassdragsreguleringslovens § 10 post 5. I dette tilfellet vil det være kommunene Øyer, Lillehammer og Ringsaker.

Det er Stortinget som fastsetter verdien av det hjemfalte og hvor stor andel kommunene skal tildeles inntil 1/3. Det er likeledes Stortinget som fordeler kommunenes andel mellom disse når det er flere kommuner som berøres av reguleringen.

Dersom det i dette tilfellet hadde dreid seg om en privat regulant som søkte om fornyet reguleringskonsesjon, ville gode grunner tilsagt at staten benyttet sin hjemfallsrett. Det hadde medført at de berørte kommuner hadde fått inntil 1/3 av verdien av det hjemfalte. Men siden konsesjonssøkeren er Mesna kraftselskap, som er et interkommunalt selskap eid av kommuner i Mjøsregionen, hvorav Lillehammer eier 38,32 %, er det fra kommunens synsvinkel ikke rimelig grunn til å anbefale at staten benytter sin hjemfallsrett. Det taler dessuten mot hjemfall at det i dette tilfellet dreier seg om en relativt beskjeden regulering med små reguleringsanlegg av relativt begrenset verdi. Rådmannen vil på dette grunnlag ikke tilrå at staten benytter sin hjemfallsrett i dette tilfellet.

3.2. FORNYET REGULERINGSKONSESJON.

Det er ingen andre enn Mesna kraftselskap som har søkt om ny reguleringskonsesjon og det blir derfor bare Mesna kraftselskap som blir gjenstand for vurdering i denne forbindelse.

Rådmannen mener at en avvikling av reguleringene vil medføre uheldige landskapsmessige konsekvenser og flomproblemer. Det vil ta nokså lang tid før landskapet vil tilpasse seg en situasjon uten regulering. En avvikling av reguleringene vil dessuten redusere produksjonen av elektrisk energi og medføre tapte inntekter for Lillehammer kommune. Rådmannen vil derfor ikke gå inn for å avvikle reguleringen av disse vannene.

Siden rådmannen går innfor at reguleringene opprettholdes og ikke vil foreslå at staten benytter sin hjemfallsrett i dette tilfellet, finner rådmannen det naturlig at konsesjonssøkeren, Mesna kraftselskap, får ny konsesjon for regulering av Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen.

3.3. KONSESJONSTID.

Det neste spørsmålet blir hvor lang konsesjonstiden bør være i dette tilfellet?

Etter vassdragsreguleringslovens § 10 post 2 vil reguleringskonsesjon kunne gis på ubegrenset tid for vassdrag hvor vannkraften i sin helhet skal utnyttes av en norsk kommune eller flere norske kommuner i fellesskap. Dette kan gjøres hvis ikke hensynet til allmenne interesser taler imot.

Det bør dessuten tilføyes at forvaltningspraksis nå har utviklet seg slik at tidsubegrensede konsesjoner nå nærmest automatisk gis til kommuner og fylkeskommuner - uten konkret vurdering.

Etter vassdragsreguleringslovens § 10 post 2 kan vilkårene for reguleringskonsesjon gitt på ubegrenset tid, tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år.

Tidsbegrensede reguleringskonsesjoner gis for maksimalt 60 år. Men det er ikke uvanlig at konsesjonstiden fastsettes til et kortere tidsrom.

Da fornyet konsesjon for Mesnavannene var til behandling i NVE's hovedstyre 11.05.81, ble det bemerket følgende:

"Under henvisning til at en rekke meddelte konsesjoner for reguleringer i vassdraget utløper til forskjellige tidspunkter, de siste 08.07.2004, vil hovedstyret i den foreliggende sak tilrå at konsesjonen gjøres gjeldende for tiden fram til 08.07.2004.

Det må tilføyes at søknaden om fornyet konsesjon til regulering av Mesnavannene, gjelder konsesjon til private konsesjonærer.

For å få til bedre samordning av konsesjonsvilkårene i de ulike konsesjoner til regulering av Mesnavassdraget, vil det være en fordel om konsesjonene utløper samtidig. Det vil av samme grunn være en fordel om revisjonstidspunkt for tidsubegrensede konsesjoner faller sammen med tidspunkt for utløp av tidsbegrensede konsesjoner.

Dette samordningshensynet taler for å fastsette denne konsesjonens utløp til det samme tidspunkt som den eventuelle fornyede konsesjonen for regulering av Mesnavannene utløper. Men dette tidspunktet ligger bare 13 år fram i tid dersom konsesjonen til regulering av Mesnavannene skal utløpe 08.07.2004. Da synes en konsesjonstiden blir alt for kort. Dersom konsesjonen til regulering av Mesnavannene blir gitt bare fram til 08.07.2004, vil rådmannen derfor ikke kunne anbefale at konsesjonen til regulering av Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen gis for et så kort tidsrom som fram til 08.07.2004.

Siden konsesjonssøkeren er et interkommunalt selskap, synes rådmannen gode grunner taler for at konsesjonen gis uten tidsbegrensning slik det er vanlig etter gjeldende forvaltningspraksis.

Rådmannen vil på dette grunnlag etter en helhetsvurdering anbefale at konsesjonen til Mesna kraftselskap gis for ubegrenset tid siden det er vanlig praksis når det gjelder kommunale konsesjonærer. Rådmannen kan ikke se at allmenne interesser tilsier at gjeldende forvaltningspraksis fravikes i dette tilfellet. Men det er nødvendig at det tas inn en bestemmelse i konsesjonen om adgang til alminnelig revisjon av konsesjonsvilkårene etter 50 år eller etter et kortere tidsrom dersom fremtidig lovendring gir hjemmel for det.

3.4. KONSESJONSAVGIFTER.

Etter forskrifter fastsatt i medhold av bl. a. vassdragsreguleringsloven skal de årlige konsesjonsavgiftene til kommuner være minimum kr. 1, - og maksimum kr. 30, - pr. naturhestekraft. Etter forskriftene kan imidlertid avgiftene i særlige tilfeller settes høyere.

En vil tilføye at nivået på konsesjonsavgiftene ved reguleringskonsesjoner i 1987 lå på ca. 18-21 kr. pr. nat. hk. Dette viser at konsesjonsavgiftene er blitt satt relativt høyt i de siste årene.

Med hensyn til størrelsen på konsesjonsavgiftene vil rådmannen anføre:

Regulantens økonomiske bæreevne er god. Reguleringsanleggene er forlengst bygd og det er foretatt betydelige investeringer i rehabilitering av reguleringsanleggene i de senere år. Det skulle derfor bli beskjedne utgifter til vedlikehold av anleggene i årene som kommer.

En vil anføre at det bør fastsettes høyere konsesjonsavgifter i slike tilfeller enn når konsesjons søkeren skal sette i gang en ny og kostbar vassdragsutbygging.

Konsesjonsavgiftene har etter hvert fått preg av å være en andel av verdiskapningen ved kraftutbyggingen. Det dreier seg i dette tilfellet om en vassdragsregulering som skaper betydelige verdier for regulanten. Det er da rimelig at de berørte kommuner får sin andel av denne verdiskapning gjennom høye konsesjonsavgifter.

På bakgrunn av det nivå konsesjonsavgiftene har ligget på i de senere år, vil rådmannen mene at konsesjonsavgiftene i dette tilfellet bør fastsettes til minst kr. 20,- pr. nat. hk.

Dersom konsesjonsavgiften blir fastsatt til kr. 20, - pr. nat. hk., vil det gi årlige konsesjonsavgifter til de berørte kommuner for denne reguleringen på kr. 62.440,-. Med samme fordelingen mellom kommunene som etter den utløpte regulering, 50 %, vil Lillehammer kommune få årlige konsesjonsavgifter for denne reguleringen på kr. 31.220,-.

3.5. FORDELING AV KONSESJONSAVGIFTER.

I henhold til vassdragsreguleringslovens § 11, post 2, annet ledd, skal konsesjonsavgiftene fordeles av Kongen mellom de berørte kommuner for 10 år av gangen. Myndigheten til å foreta slik fordeling er delegert til Olje- og energidepartementet.

Etter den reguleringskonsesjonen som nå er utløpt, er Lillehammer kommune tildelt 50 % av konsesjonsavgiftene.

Ved fordelingen av konsesjonsavgiftene etter den nye konsesjonen, vil rådmannen bemerke:

Det meste av Reinsvatn og hele Mellsjøen og Mjogsjøen ligger i Lillehammer kommune. Det samme gjør elvene Nordåa og 2/3 av Stubba. Dersom minstevannføringen ikke blir økt vesentlig i de nye konsesjonsbestemmelsene, vil vannføringen i Mesnaelva ned til Mjøsa gjennom Lillehammer og områdene i nærheten av byen, være så liten at det vil medføre betydelige ulemper. Dette må i så fall også tas i betraktning ved fordelingen av konsesjonsavgiftene mellom de berørte kommuner.

3.6. NÆRINGSFOND

Vassdragsreguleringslovens § 12 post 18 bestemmer at det i konsesjonen kan pålegges konsesjonæren å opprette et næringsfond til fordel for den enkelte kommune som berøres av reguleringen. Konsesjonsvilkår om opprettelse av næringsfond kan settes når dette i det

enkelte tilfelle finnes påkrevd av allmenne hensyn eller til ivaretagelse av private interesser som blir skadelidende på grunn av reguleringen.

Rådmannen vil i denne forbindelse nevne at Stortinget i 1980 ga konsesjon for regulering av Strandejord, Vollbuffjord og Øyangen i Begnavassdraget. Det dreide seg der om en innvunnet kraftmengde ved reguleringen på 26. 000 nat. hk. Stortinget påla i konsesjonen regulanten å innbetale 8 millioner kr. til et næringsfond for de berørte kommuner. Det må presiseres at det her dreier seg om 1980-kr.

Denne reguleringen er derfor målt i innvunnet kraftmengde ca. 8,3 ganger større enn reguleringen av Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen.

Den utløpte konsesjonen for regulering av Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen ble gitt allerede i 1920. Det var i en tid da det ble fastsatt langt mer beskjedne konsesjonsvilkår enn det er blitt gjort i den senere tid. De berørte kommuner, Lillehammer, Øyer og Ringsaker, har derfor fått relativt lite igjen for de magasiner de har stilt til rådighet for kraftproduksjon helt siden 1920, dvs. i 70 år fram til konsesjonen utløp i 1990.

Når det nå skal tas stilling til nye konsesjonsvilkår, deriblant næringsfond, må det tas hensyn til den meget gunstige konsesjonen regulanten har hatt i hele 70 år, mens kommunen derimot har fått beskjedne inntekter av vassdragsreguleringen i denne perioden.

Etter en totalvurdering på dette grunnlag finner rådmannen det rimelig at konsesjonæren forpliktes til å innbetale til sammen 1,5 millioner kr. til næringsfond for de berørte kommuner. Det bør være et næringsfond for hver av de berørte kommuner.

Fordelingen av det samlede beløp til næringsfond på de berørte kommuner, bør foretas etter samme fordelingsnøkkel som for konsesjonsavgiftene.

Det må dessuten tas inn en bestemmelse i konsesjonsvilkårene om at det skal betales renter ved forsinket betaling av næringsfond.

3.7. KONSESJONSKRAFT

3.7. 1. KONSESJONSKRAFTMENGDE.

Etter vassdragsreguleringslovens § 12 post 15 skal det i konsesjonen pålegges konsesjonæren å avgi inntil 10 % av den innvunne kraftøkning til de berørte kommuner eller fylkeskommunen. Denne lovbestemmelsen fortolkes slik at primærkommuner har fortrinnsrett til å ta ut konsesjonskraft framfor fylkeskommunen. Primærkommunene har dessuten rett til å ta ut hele konsesjonskraftkvantumet (10 %) til alminnelig forsyning i kommunen.

Rådmannen mener at de berørte primærkommuner bør få tildelt 10 % konsesjonskraft, da denne kraften kan benyttes til alminnelig forsyning i disse kommunene.

3.7.2. KONSESJONSKRAFTPRIS.

Etter lovendringen i 1959 skal konsesjonskraften leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostpris. Men dersom den pris som således skal legges til grunn (vanlig pris eller selvkostpris) blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vannfallet eller fallene kan gi, er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris, jfr. vassdragsreguleringslovens § 12 post 15, 9. ledd.

Dersom det er uenighet mellom kommunen og konsesjonæren om fastsettelsen av konsesjonskraftprisen, skal den fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Med vanlig pris i et forsynings- eller samkjøringsområde forstår departementet gjennomsnittlig selvkostpris for et representativt antall nye og gamle - helt eller delvis nedskrevne -kraftverk innen området.

På grunn av den sterke utbygging som har funnet sted innen elektrisitetsforsyningen i de siste 30-40 år, mener Olje- og energidepartementet at hele landet er å betrakte som ett samkjøringsområde.

Det må tilføyes at formålet med vassdragsreguleringslovens bestemmelse om pris på konsesjonskraft, er å gi de kommuner som berøres av vassdragsreguleringen, en viss mengde elektrisk kraft til en rimelig pris. Det er ikke meningen med lovens prisbestemmelser for konsesjonskraft, at prisen skal bli så høy, at de berørte kommuner av den grunn ikke tar ut konsesjonskraft.

En går ut fra at konsesjonskraftprisen i dette tilfellet blir fastsatt etter vanlig pris slik dette begrepet blir forstått etter gjeldende rett. Men forutsetningen for å anvende dette prisalternativet, må være at den pris som derved fastsettes, ikke blir uforholdsmessig høy. I så fall må prisen settes ned til rimelig pris.

3.8. LILLEHAMMERS KOMMUNES MILJØKRAV TIL KONSESJONER

3.8.1. ØKT MINSTEVANNFØRING

Minstevannføring er et svært sentralt spørsmål i forbindelse med fornyelsen av konsesjonen for fjellsjøene i vassdraget. Både av hensyn til fiske-, forurensings- og vannforsyningsforhold stilles det vilkår om en minstevannføring ut fra Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen i perioden hvor magasinene fylles og før fiskerennene trer i funksjon. Det stilles også krav om minstevannføring i fiskerennene fra/mellom fjellsjøene.

På strekningen fra inntaket til Mesna kraftverk og ned til utløpet av Mjøsa er dagens middelvannføring i perioden 1. 5-30.9 på 0,2 m³/s. Dette gir et svært tørrlagt inntrykk av vassdraget gjennom de sentrale bydeler. Det er derfor registrert et sterkt ønske om økt minstevannføring også på denne strekningen. Ut i fra miljøhensyn synes en minstevannføring på 0,5 m³/s i nevnte periode å være akseptabelt.

3.8.2. REVISJON AV KONSESJONSVILKÅRENE.

Konsesjonsvilkårene må revideres slik at de blir på linje med nye kraftutbyggingsprosjekter når det gjelder hensynet til natur- og miljø. Flerbruksaspektet må komme til uttrykk i konsesjonsvilkårene.

Det forutsettes at standardvilkår for naturforvaltning brukes som utgangspunkt for vilkårene på dette feltet og at det skjer en samordning av de vilkårene som i størst mulig grad tar vare på naturforvaltningsinteressene.

3.8.3. UTSETTING AV FISK.

Innlandsfiskeremnda tilrår ytterligere utsetting av fisk i vassdraget. Det bør derfor avsettes midler til et fiskefond som kan sørge for midler til fiskekultiveringstiltak i vassdraget.

3.8.4. VASSDRAGSUNDERSØKELSER

Mesnavassdragets kvaliteter for friluftsliv, natur og drikkevann må opprettholdes. For å få en skikkelig oversikt over vannkvaliteten og forurensningssituasjonen i vassdraget må det avsettes midler til en vassdragsundersøkelse i Mesnavassdraget.

3.8.5. FASTSETTING AV MANØVRERINGSREGLEMENT

Dagens manøvrering av vassdraget medfører store og svært raske endringer i vannføringen ut fra Nord-Mesna. Dette medfører betydelige skader for fiskebestanden i elva. Det må derfor tas inn bestemmelser i konsesjonsvilkårene som begrenser hvor raskt vannføringen kan endres. "

Lillehammer kommune har ved brev av 03.10.2001 kommet med følgende tilleggsuttalelse:

"Bakgrunn

Viser til brev datert 05.04.01. Lillehammer kommune blir bedt om å gi tilbakemelding på en rapport fra en undersøkelse i Mesnavassdraget fra perioden 1992-94.

Saken startet så vidt vi kan se i 1990, ved at Mesna kraftselskap søkte om fornyet reguleringskonsesjon for Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen. Kommunestyret i Lillehammer behandlet saken den 03.10.91. Det vises til vedlagte saksutredning, samt til kommunestyrets vedtak. Når det gjelder de økonomiske aspektene ved saksutredningen, påpeker vi at saken er skrevet i 1991, og at beløpene forutsettes oppjustert i henhold til dagens kurs.

Søknaden gjelder Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen. Det er likevel naturlig at man nå ser hele vassdraget i sammenheng. Dette er også påpekt av flere instanser i forbindelse med tidligere behandling av saken. For Lillehammers vedkommende legges det særlig vekt på de deler av vassdraget som ligger innenfor Lillehammer kommune

I perioden 1992 - 1994 ble det foretatt en miljøundersøkelse for Mesnavassdraget. På bakgrunn av sluttrapport for undersøkelsen har vi noen merknader om ulike miljøaspekter tilknyttet konsesjonssaken.

Vassdragets betydning for Lillehammer

Mesnaelva har meget stor betydning for Lillehammer kommune, og det knytter seg et bredt spekter av verdier og interesser til vassdraget. Det er viltinteresser og et rikt fugleliv i området og det er fiskeinteresser tilknyttet elva. Det er store friluftinteresser tilknyttet vassdraget, og et rikt nett av stier og løyper i området, som har stor betydning for kommunens innbyggere, hyttefolk og andre turister.

Elva utgjør en vakker og attraktiv kjerne i et stort friluftsområde som strekker seg fra fjellet, gjennom den bynære marka, gjennom byens sentrum og ned til Mjøsa. Mesnaelva var en viktig lokaliseringsfaktor for Lillehammer by. Den tidlige industrielle utviklingen var knyttet nettopp til Mesnavassdraget. Slik sett er viktige kulturhistoriske verdier tilknyttet elva.

Mesnaelva er reserve drikkevannskilde for Lillehammer.

Minstevassføring

Følgende tema må vurderes som grunnlag for fastsetting av minstevassføring:

Forurensningssituasjonen og vannføringens betydning for vassdragets evne som resipient.

Når det gjelder forurensning og vassdragets resipientkapasitet vises det til NIVA's rapport 602/95. Mesnaelva er reserve drikkevannskilde for Lillehammer og det har derfor avgjørende betydning å sikre en akseptabel vannkvalitet gjennom hele året.

Regulanten bør pålegges å bidra til regelmessige miljøundersøkelser i vassdraget, som grunnlag for en kontinuerlig vurdering av tilstand og utvikling. Dersom forholdene tilsier det, må det på bakgrunn av slike miljøundersøkelser være mulig å revurdere minstevassføringen.

Fisk

Mesnaelva var tidligere en av de beste småørretelvene på Østlandet. Vannbruksplanen for Mesnaelva peker på at produksjonspotensialet i elva gradvis har blitt redusert. I planen sees dette i sammenheng med vannføringsreduksjoner og introduksjon av gjedde tidlig på 90-tallet. Det synes urealistisk å redusere gjeddebestanden betydelig, spesielt i de nedre delene av elva. Økt vannføring med mykere vannføringsreduksjoner for å unngå at bunndyr og småfisk strander, står igjen som det mest aktuelle tiltaket for å sikre en brukbar ørretstamme i de øvre områdene (ovenfor Ovstdalsfossen). Videre foreslår planen å sette opp ei felle i utløpet av Nord-Mesna for å hindre smågjedde å vandre ned elva. Effekten og gjennomførbarheten av dette tiltaket kan trolig diskuteres. NIVA rapport 602/95 bygger opp under noe av dette, ved å peke på at vassdrag med gjedde trenger større minstevassføring for å kunne opprettholde en akseptabel ørretproduksjon. Uten realistiske muligheter til å utrydde gjeddebestanden, står en da ovenfor følgende alternativ: Øke minstevassføringen og/eller sette ut nok eldre ørret til å opprettholde et bra fiske. I en startfase ville en kombinasjon av tiltakene være nødvendig inntil en evt. så at ørretproduksjonen tok seg opp. Tiltaket bør derfor følges opp med jevnlig biologiske undersøkelser (fisk, bunndyr m.m.).

Vassdraget lenger opp (Reinsvatnet, Melsjøen, Kroksjøen) er lite undersøkt med tanke på fisk/ferskvannsorganismer. Vassdraget har imidlertid stor betydning som friluftsnaturområde for både lokalbefolkning, turister og hyttefolk i området. Det selges årlig en god del fiskekort.

Ut fra et fiskefaglig forhold støtter en derfor de anbefalinger NIVAs rapport 602/95 gir ang. minstevassføringer i vassdraget.

Som en kompensasjon for tapt fiske bør regulanten sette av midler til fiskeforsterkingstiltak.

Landskapestetiske forhold

Innenfor Lillehammer kommune er det særlig i nedre deler av vassdraget, nedenfor Kanalen, at minstevannsføringen har store landskapsmessige konsekvenser. Gjennom byens sentrum og i de bynære friluftsområdene har elva avgjørende betydning for områdenes karakter og kvalitet.

Før utbyggingen fant sted, var Mesnaelva med sin sikre vannføring en meget viktig turistattraksjon i Lillehammer. Dette forholdet la ved århundreskiftet grunnlaget for etablering av turveger og stier i tilknytning til elva, med utgangspunkt i byens sentrum. Med dagens minstevannsføring, oppleves vassdraget nedenfor Kanalen mye av året som tilnærmet tørrlagt og opplevelsesmessig mindre interessant.

Det at vassdraget fremstår som tilnærmet "naturlig" og med "stor nok" vannføring, har stor betydning for opplevelsen av vassdraget. Det er imidlertid vanskelig å konkretisere hva som estetisk og opplevelsesmessig sett er "stor nok" vannføring, uten å ha anledning til å se og vurdere ulike alternativer i praksis.

Konklusjon

Lillehammer kommune støtter nevnte rapport fra NIVA, vedrørende konkrete forslag til minstevannsføring. Dette gjelder på hele vassdraget, fra Reinsvann til Mjøsa. Endelig minstevannsføring kan, slik NIVA foreslår, fastsettes etter "felteksperimentmetoden", dvs. at en utprøver ulike vannføringer utifra feltobservasjoner i en overgangsperiode.

Friluftslivstiltak

Som tidligere nevnt, er vassdragets opplevelseskvalitet betydelig redusert som følge av reguleringen. Videre medfører reguleringen at bruer og klopper må dimensjoneres i forhold til kunstig flomsituasjon og de årlige utskyllingene av vassdraget. Videre gir vintervassføringen et behov for skibruer.

Regulanten bør pålegges å bidra med avbøtende tiltak i form av et økonomisk ansvar/økonomisk tilskudd i tilknytning til bygging, vedlikehold og rehabilitering av bruer og klopper, både for turveger, stier og skiløyper.

Reguleringsregime/tappeplan

Området ved Nord-Mesna har et betydelig antall hytter og er meget viktig i friluftssammenheng. Nord-Mesna er regulert 8,3 m. Dette gir en stor erosjonssone, som oppleves som et skjemmende sår i landskapet. Friluftstiltak, naturopplevelse, fiske-, dyre- og planteliv påføres ulemper ved denne store reguleringen. På denne bakgrunn bør det være relevant å vurdere å redusere reguleringen noe i Nord-Mesna.

Det er registrert problemer ved at magasinet i Nord-Mesna fylles så tidlig på sommeren at badeplasser får redusert egnethet, fordi strandområdene oversvømmes i badesesongen. Tidspunktene for oppfylling og nedtapping av Nord-Mesna må defineres på en slik måte at ulempene ved reguleringen blir minst mulig.

For øvrig vises det til tilrådingene i NIVA's rapport.

Konklusjon

- Ved revisjon av konsesjonsvilkårene forutsettes det at disse blir på linje med nye kraftutbyggingsprosjekter, når det gjelder hensynet til natur og miljø.
- Hele vassdraget må vurderes under ett, fra Reinsvann til Mjøsa.
- Det vises til tilrådingene gitt i rapporten "Overvåking av vannkvaliteten i Mesna-vassdraget. Sluttrapport for undersøkelsene i perioden 1992-1994". Lillehammer kommune støtter rapportens tilrådinge.
- Endelig minstevannsføring kan, slik NIVA foreslår, fastsettes etter "felteksperimentmetoden", dvs. at en utprøver ulike vannføringer utifra feltobservasjoner i en overgangsperiode.
- Regulanten bør pålegges å finansiere regelmessige undersøkelser av vannkvalitet og biologiske forhold, som grunnlag for en kontinuerlig vurdering av minstevannstand.
- For å bøte på de ulempene reguleringen medfører for fiske- og friluftsliv, bør regulanten pålegges å opprette et fiske- og friluftsfond som skal finansiere fiske og friluftstiltak i tilknytning til vassdraget.

- *Det bør vurderes å redusere reguleringshøyden i Nord-Mesna, for å redusere ulempene denne medfører i området. Tidspunktene for tapping og fylling av Nord-Mesna må styres slik at friluftsinnteresser og opplevelseskvaliteter blir minst mulig skadelidende.”*

Formannskapet i Ringsaker kommune har i møte 14.8.1991 gjort følgende enstemmige vedtak:

"Ringsaker formannskap har ikke noe å bemerke til at Mesna Kraftselskap får fornyet konsesjon på regulering av Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen på vilkår som tidligere fastsatt."

Formannskapet vedtok enstemmig å erklære ordfører Magne Johansen innhabil i henhold til forvaltningslovens § 6, 1. ledd, pkt. e. I hans sted møtte vararepr. Jorunn Nordstrand.

Fylkesmannen i Hedmark har i brev av 14.10.1991 avgitt følgende uttalelse:

"Søknaden har vært forelagt følgende instanser:

Hedmark fylkeskommune, Hedmark fylkesfriluftsnemnd, Hedmark fylkeslandbruksstyre, Vegsjefen i Hedmark, Hedmark Energi AS, Hamar-regionen Energiverk, Norsk ornitologisk forening - avd. Hedmark, Hedmark Naturvern, Hedmark Bondelag, Hedmark Bonde- og Småbrukarlag, Glommen Skogeierforening, Foreningen til norske Fortidsminnesmerkers bevaring - avd. Hedmark. Den Norske Turistforening og Hedmark fylkes industriforening.

Det er mottatt uttalelser fra følgende:

*Hedmark fylkeskommune
Ringsaker kommune
Statens Vegvesen Hedmark Vegkontoret
Hedmark Energi AS
Fylkeslandbrukskontoret i Hedmark, Jordbruksetaten
Hedmark Bondelag
Norsk Ornitologisk Forening Avd. Hedmark*

Fylkesmannens miljøvernnavdeling har gitt en miljøvern faglig vurdering av reguleringen i notat av 12. august då. til Direktoratet for naturforvaltning og Statens Forurensningstilsyn. Kopier av alle høringsuttalelsene og av den miljøvern faglige vurdering er vedlagt.

Fem av de innkomne høringsuttalelsene inneholdt ingen bemerkninger til søknaden.

Ringsaker kommune peker på at vannstanden i Nord-Mesna er så høy sommerstid at strandområdet ved badeplassen i sørenden av sjøen ligger under vann, slik at det blir små arealer på land som kan utnyttes i tilknytning til badeplassen.

Norsk Ornitologisk Forening Avd. Hedmark uttrykker ønske om at det slippes en viss minstevannføring fra Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen i oppfyllingsperioden om våren.

Fylkesmannen mener at det bør være en minstevannføring fra de tre nevnte sjøene av hensyn til fisk og annet dyreliv i utløpsbekkene. Utløpsbekkene tjener bl.a. som gytebekk for ørretbestandene i sjøene. Ved dagens regulering tørrellegges de øverste strekningene i en relativt kort periode under oppfyllingen om våren, og en minstevannføring i denne perioden vil kun gi en liten forlengelse av oppfyllingsperioden. Etter at sjøene er fylt opp går det vann i overløp til anlagte fiskerenner. Dette ønsket er sammenfallende med det miljøvernnavdeling hos

Fylkesmannen i Oppland har uttrykt i sitt notat av 24. juli d.å. til Miljøverndepartementet og Direktoratet for naturforvaltning. Det vises til nærmere faglig begrunnelse i dette notatet.

Fylkesmannen vil også bemerke forholdene ved badeplassen i Nord-Mesna. Reguleringen av Nord-Mesna omfattes ikke av konsesjonen som er søkt fornyet. En vil likevel be om at det blir vurdert å holde lavere sommervannstand i Nord-Mesna slik at badeplassen i sjøen kan brukes i større grad enn i dag. "

Nedenfor refereres det nevnte notat fra fylkesmannens miljøvernavdeling i Hedmark datert 12.08.1991:

"Bakgrunn

Det er gitt en kort beskrivelse av reguleringen i Mesnavassdraget i notat av 24.07.91 fra Fylkesmannens miljøvernavdeling i Oppland til MD og DN. Av Mesnavassdraget som berøres av denne regulering ligger følgende områder i Hedmark fylke: Nedre del av bekken mellom Mellsjøen og Kroksjøen, Kroksjøen m/utløpsbekk til Sjusjøen, Sjusjøen m/utløpsbekk og rørgate til Nord-Mesna, søndre del av Nord-Mesna. Resten ligger i Oppland fylke.

Miljøvirkninger/kompensasjon ved reguleringen

I Mesna Kraftselskaps søknad er det som vedlegg (10) gitt et notat datert 02.10.90 fra Fylkesmannens miljøvernavdeling i Oppland med kommentarer fra Fylkesmannens miljøvernavdeling i Hedmark, som i hovedsak slutter seg til uttalelsene fra Oppland.

Konsesjonen for regulering av Mesnavassdraget er gammel og vi ønsker konsesjonsvilkårene revidert slik at flerbrukshensyn kommer til uttrykk på samme måte som i vilkårene i nye kraftutbyggingsprosjekter. Det bør stilles vilkår om minstevannføring ut fra Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen. Dette av hensyn til fisk og fiske, av landskapsmessige hensyn og av hensyn til forurensingsforhold.

Fra friluftinteressene knyttet til Nord-Mesna, med bl.a. offentlig badeplass, klages det over at vannstanden i sjøen i store deler av sommerhalvåret er så høy at det skaper problemer.

Konklusjon

Reguleringene som søkes fornyet er såvidt gamle at både naturforhold og bruken av vassdraget i noen grad har tilpasset seg disse. Minstevannføring og vannstandsregulering om våren og sommeren bør vurderes nærmere ut i fra miljømessige, praktiske og økonomiske forhold. "

Fylkesmannen i Oppland har i brev av 04.11.1991 avgitt følgende uttalelse:

"Bakgrunn

Fylkesmannen viser til brev fra NVE av 12.2.91 angående ovenfor nevnte sak.. Fylkesmannen er bedt om å avgi uttalelse når uttalelsene fra Oppland fylkeskommune og Lillehammer kommune foreligger.

Uttalelser til konsesjonsfornyelsen

Lillehammer kommune behandlet søknaden om fornyet reguleringskonsesjon i kommunestyret 3.10.91 og tilrår at det gis tidsbegrenset fornyelse av konsesjonen med samme omfang som etter den utløpte konsesjonen. Kommunen stiller vilkår når det gjelder økonomiske forhold som konsesjonsavgifter, næringsfond og konsesjonskraft. Kommunen

stiller også krav når det gjelder miljøhensyn gjennom minstevannføringer, manøvreringsreglement, fiskefond, midler til vassdragsundersøkelse og ny vurdering av manøvreringsreglementet etter 5 års prøveperiode (se vedlegg).

Oppland fylkeskommune anbefaler i brev av 3.9.91 at det gis fornyet reguleringskonsesjon for Fjellsjøene basert på en generell revisjon av konsesjonsvilkårene. Oppland fylkeskommune uttaler at endringer må tas opp ut i fra erfaringer med vassdragsdriften og dokumenterte behov fra andre brukerinteresser i vassdraget. Det påpekes også at de problemstillingene som er reist angående minstevannføringsstrekningene mellom Fjellsjøene vurderes av OFK å være beskjedne og at det ansees som nødvendig med en avveining mellom fordeler og ulemper ved de foreslåtte endringer (se vedlegg).

Når det gjelder beskrivelse av miljøvernfarende konsekvenser ved reguleringen av Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen henvises det til det vedlagte notatet fra Fylkesmannens miljøvern-avdeling.

Fylkesmannens vurdering på helhetlig grunnlag

En helhetlig vurdering av de avgitte uttalelsene angående fornyet reguleringskonsesjon for Fjellsjøene i Mesnavassdraget tilsier følgende:

- Det tilrådes at det gis en tidsbegrenset fornyet reguleringskonsesjon for Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen.
- Det forutsettes at kravene fra Lillehammer kommune om konsesjonsavgifter, næringsfond og konsesjonskraft behandles etter gjeldende praksis.
- Konsesjonsvilkårene må revideres slik at flerbruksaspektet i vassdraget ivaretas og konsesjonen blir på linje med nye kraftutbyggingsprosjekter når det gjelder hensynet til natur og miljøforhold. Dette innebærer at følgende forhold må ivaretas:
 - Det må fastsettes minstevannføringer ut fra Reinsvatnet, Mellsjøen, og Kroksjøen. Miljøvern-avdelingen foreslår at det slippes minimum 75 l/s fra Reinsvatnet og 150 l/s fra Mellsjøen og Kroksjøen i fyllingsperioden inntil fiskerennene trer i funksjon. Minstevannføringene er foreslått hovedsaklig ut fra hensynet til fiske- og friluftsliv og må sees i sammenheng med vurderinger fra SFT når det gjelder minstevannføringer ut fra resipientforhold. Nytt manøvreringsreglement bør ha en prøveperiode på 5 år.
 - Det må opprettes et fiskefond for å sikre midler til fiskekultivering i Mesnavassdraget.
 - Virkningen av reguleringen må vurderes for hele Mesnavassdraget som en enhet ved at det gis mulighet for endringer i manøvreringsreglement og minstevannføringer også i de nedre delene av vassdraget. Både miljøvernstyret i Lillehammer kommune og Fylkesmannens miljøvern-avdeling foreslår 500 l/s som akseptabel minstevannføring om sommeren i de nedre delene av vassdraget. I tillegg er det viktig at denne minstevannføringsstrekningen heller ikke tørrlegges om vinteren.
 - Det må lages en terskelplan for Mesnavassdraget hvor behovet for terskler på minstevannføringsstrekningene avklares og konsesjonæren pålegges bygging

av terskler i henhold til planen. Terskler er særlig aktuelt på elvestrekningen gjennom Lillehammer by.

- Det må gjennomføres en undersøkelse av forurensningssituasjonen i Mesnavassdraget. Undersøkelsen bør legges opp som en samfinansiering mellom konsesjonær, forurensningsmyndighet og berørte kommuner. "

Nedenfor refereres det nevnte notat fra fylkesmannens miljøvernavdeling datert 24.07.1991:

"Bakgrunn

Reguleringen av Mesnavassdraget er foretatt i flere trinn hvorav reguleringen av fjellsjøene Reinsvatn, Mellsjøen, Kroksjøen skal behandles som hjemfallssak (reguleringer fra 1920, 1936 og 1952). Sjusjøen ble regulert første gang i 1890-årene, før reguleringsloven trådte i kraft, og ytterligere regulert i 1954. Mesnasjøene ble første gang regulert i 1898-99 og er ytterligere regulert i 1920, 1934, 1957 og 1978. I 1980 ble Mesnafallene ombygget.

Reguleringene med hjemfall representerer et samlet magasinivolum på 13,9 mill m³. Sjøene har et nedslagsfelt på 45,9 km³.

Miljøvirkninger av reguleringen av Reinsvatnet, Mellsjøen og Kroksjøen.

Miljøvernavdelingens vurdering av konsekvensene reguleringene har for fisk, friluftsliv og forurensning framgår av notat datert 2.10.90 (vedlegg 10 i Mesna Kraftselskaps søknad om fornyet reguleringskonsesjon).

Ut fra de forhold som tas opp i det nevnte notatet foreslår miljøvernavdelingen følgende krav som forutsetning for fornyet reguleringskonsesjon:

- Konsesjonsvilkårene må revideres slik at vilkårene blir på linje med nye kraftutbyggingsprosjekter når det gjelder hensynet til natur- og miljøforhold.
- Det er knyttet svært mange brukerinteresser til Mesnavassdraget i tillegg til utnyttelsen til vannkraftformål. Dette gjelder f. eks. friluftsliv, rekreasjon, fiske, resipientbruk og kulturhistorie. Flerbruksaspektet bør derfor komme til uttrykk i konsesjonsvilkårene.
- Både av hensyn til fiske- og forurensningsforhold bør det stilles vilkår om minstevannføring ut fra Reinsvatnet, Mellsjøen og Kroksjøen i perioder med fylling fra LRV og fram til fiskerennene trer i funksjon. Den ulempen dette vil gi i form av en marginal forlengelse i oppfyllingsperioden ansees som uvesentlig i forhold til gevinsten ved å forhindre tørrelegging av elvestrekninger som tjener som gyte- og oppvekstområder for ørretbestanden i fjellsjøene. I fyllingsperioden fram til fiskerennene trer i funksjon bør det slippes minimum 75 l/sek fra Reinsvatnet og 150 l/sek fra Mellsjøen og Kroksjøen.
- Selv om konsesjonsfornyelsen gjelder kun fjellsjøene i Mesnavassdraget må virkningen av reguleringen vurderes for hele vassdraget samlet slik at behandlingen av konsesjonsfornyelsen gir mulighet for vurdering av endringer i manøvreringsreglement og minstevannføringskrav i de nedre delene av vassdraget (se eget avsnitt om Mesnavassdraget nedstrøms Nord-Mesna).

- *Det bør gjennomføres en undersøkelse av vannkvaliteten i Mesnavassdraget særlig med tanke på reguleringens betydning for resipientforholdene i vassdraget.*

Mesnavassdraget nedstrøms Nord-Mesna

Miljøvern avdelingen hos Fylkesmannen i Oppland har registrert et sterkt lokalt ønske om økt minstevannføring i Mesna på strekningen fra inntaket til Mesna kraftverk og ned til utløpet i Mjøsa. Dagens minstevannføring i perioden 1. 5 - 30.9 på 0,2 m³/sek utgjør i underkant av 4 prosent av den naturlige, årlige middelvannføringen for nedbørfeltet, og gir et svært "tørrlagt" inntrykk i vassdraget fra inntak og gjennom de sentrale byområdene.

Mesnavassdraget har sentral betydning som friluftslivs- og rekreasjonsområde for befolkningen i Lillehammer. Dette er klart dokumentert gjennom prosjektet "Byen-vassdrag-sjøen". Betydningen som rekreasjonsområde, sammen med elvas betydning for sportsfiske og vannføringens betydning for resipientkapasiteten, og dermed forurensningssituasjonen i vassdraget, gjør økt minstevannføring til et svært aktuelt spørsmål som må kunne vurderes i forbindelse med fornyelsen av konsesjonen for fjellsjøene i vassdraget. En minstevannføring på 0,5 m³/sek i perioden 1. 5 - 30.9 fra inntaket til Mesna kraftverk synes akseptabel ut fra miljøvern hensyn.

Det er også ønske om at det i større grad tas flerbrukshensyn ved manøvreringen av Nord-Mesna. Dagens manøvrering av vassdraget medfører store og svært raske endringer i vannføringen ut fra Nord-Mesna. Dette medfører betydelige skader for fiskebestanden i elva ved at næringsdyr tørrlegges. Resultatet er at ørreten i elva blir småvokst. Det bør derfor tas inn bestemmelser i konsesjonsvilkårene som begrenser hvor raskt vannføringen kan endres.

Storørrestammen i Mjøsa kunne tidligere bruke den nedre delen av Mesnaelva som gyte- og oppvekstområde. I forbindelse med prosjektet "Operasjon Mjøsørret" arbeides det med å bedre gyte- og oppvekstforholdene i tilløpselvene til Mjøsa. Større vannføring på den delen av minstevannføringsstrekningen i Mesna som storørreten kan nå ved oppvandring fra Mjøsa vil kunne bidra til økte rekrutteringsmuligheter for ørrestammen. "

Oppland Energiverk har på vegne av Oppland fylkeskommune avgitt følgende uttalelse i brev av 03.09.1991:

"Det vises til brev av 12. februar 1991 der NVE ber om uttalelse fra fylkeskommunen med flere, jf § 6 i vassdragsreguleringsloven, til søknaden fra kraftselskapet.

På vegne av Oppland fylkeskommune (OFK) gis følgende uttalelse:

Søknaden

Søknaden gjelder fornyet regulering for de 3 øverste fjellsjøene i Mesnavassdraget (se vedlegg), hvor reguleringene er fra 1920, 1936 og 1952. Reguleringene, med hjemfallsrett til Staten, har et magasinivolum på 13,9 mill. m³.

Søknaden redegjør for at reguleringsanleggene er i tidsmessig god stand og at reguleringene er så vidt gamle at elveløp og strandlinjer har tilpasset seg de regulerte forhold. Søkeren har med bakgrunn i driftserfaringer ikke funnet grunnlag for å foreslå endringer i manøvreringsreglementet.

I søknadens bilag har miljøvern avdelingen i Oppland redegjort for reguleringenes virkninger på fiske, forurensningsforhold m.m., samtidig som de samme tema er vurdert fra miljøvern-

avdelingen i Hedemark. Det tas opp forslag om minstevannføringer på flere elvestrekninger, forurensningsundersøkelser m.m.

Miljøvernnavdelingen i Oppland vil ta opp, som egen sak med Lillehammer kommune, å klarlegge om det er grunnlag for å søke om endring i manøvreringsreglementet for nedre deler av vassdraget, dvs. strekningen mellom inntaket til Mesna kraftverk og ned til Mjøsa. I notat av 24.07.91 konkretiserer miljøvernnavdelingen de nevnte forhold som uttalelse til den omsøkte konsesjonsfornyelse.

Konsesjonsvilkårene, generelt

Det er et naturlig krav at konsesjonsvilkårene revideres ut ifra dagens normer. Imidlertid bør mulige endringer i de enkelte vilkår ta utgangspunkt i at reguleringen har eksistert i mange år. Endringer må tas opp ut i fra erfaringer med vassdragsdriften og dokumenterte behov fra de andre brukerinteressene i vassdraget.

Minstevannføringer, fiskeinteresser

De problemstillinger som reises for elvestrekningene mellom fjellsjøene vurderes av OFK å være beskjedne. Det anses nødvendig med en avveining mellom fordeler og ulemper ved de foreslåtte endringer, hvor også tapt nytteverdi for reguleringene bringes inn.

Resipientundersøkelser

Hjemmelen til slike undersøkelser som kan pålegges regulanten vil komme inn i de nye konsesjonsvilkårene. Krav om slike undersøkelser bør behandles samordnet med forurensernes/kommunenes behov for resipientundersøkelser, fortrinnsvis som samfinansierte undersøkelser.

Det bør ikke være noen forutsetning for konsesjonsfornyelsen at eventuelle resipientundersøkelser er utført før de nye konsesjonsvilkårene fastsettes, dersom ikke resipientproblemene er store og en direkte følge av reguleringen.

Konklusjon

Oppland fylkeskommune vil anbefale fornyet reguleringskonsesjon for fjellsjøene, basert på generell revisjon av konsesjonsvilkårene. "

Direktoratet for naturforvaltning har i brev av 15.08.1991 kommet med følgende uttalelse:

"Vi har ingen innvendinger mot at det gis ny konsesjon for regulering av Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen. Vilkårene knyttet til denne konsesjonen må samordnes med vilkårene knyttet til resten av reguleringene i vassdraget, og søknaden om fornyet konsesjon for regulering av Nord- og Sør-Mesna må ikke sluttbehandles før en slik vurdering er gjort. Det foreliggende materialet gir ikke grunnlag for å fremme forslag til manøvreringsreglement. Vi vil ikke fremme forslag til vilkår før vi har fått avklart hvordan konsesjonssyndighetene vil følge opp vårt krav om å samordne revisjonene av vilkårene knyttet til konsesjonene i vassdraget.

INNLEDNING

Vi viser til Deres brev av 12.2.91 vedlagt søknad om fornyelse av reguleringskonsesjonen for de ovenfor nevnte sjøene. Vi har også mottatt kommentarer til søknaden fra miljøvernnavdelinga hos Fylkesmannen i Oppland datert 24.7.91 og fra miljøvernnavdelinga i Hedemark da 12.8.91.

PROSJEKTBEKRIVELSE

Konsesjonen som søkes fornyet ble gitt ved Kgl. res. av 2. 7.1920.

Reguleringskonsesjonen gjelder tre vatn i Tyriaelva:

- Reinsvatn, HRV 905,0, reg. h. 2,5 meter
- Mellsjøen, HRV 892,8, reg. h. 3,0 meter
- Kroksjøen, HRV 882,2, reg. h. 3,0 meter

Dammene er rehabilitert på 80-tallet.

Alt vatnet slippes i elva ned til Sjusjøen der inntaket for det øverste kraftverket i Mesnavassdraget, Tyria II, ligger. Reguleringene fører til økt vintervannføring og redusert sommervannføring i elva ned til Sjusjøen. Det slippes ikke minstevannføringer, men fiskerennet slipper vatn forbi demningene. Det er ikke opplyst hvor mye vatn som går i fiskerennene, og om det går vatn i fiskerennene også ved lave vannstander i magasinene.

Mesnavassdraget er også bygd ut videre ned til Mjøsa. Sjusjøen, Nord- og Sør-Mesna er regulert, det er en overføring fra Brumundelva via Ljøsåkanalen og det er tre kraftverk og en pumpe i systemet.

Etter det vi forstår er det følgende konsesjoner knyttet til disse reguleringene:

Sjusjøen

Den første reguleringen på 2,5 meter er fra 1890-årene og er konsesjonsfri. Ved Kgl. res av 5.11.1954 ble det gitt konsesjon for ytterligere 1,5 meter oppdemming og 0,2 meter senking. Konsesjonen ble gitt på ubegrenset tid.

Nord-Mesna

Reguleringskonsesjonen ble gitt ved Kgl. res av 13.8.1920 tillot ytterligere 6,0 meter senking. Den tidligere reguleringen på 2,3 meter er konsesjonsfri.

Sør-Mesna

Den tidligste reguleringen er på 1,5 meter og er konsesjonsfri. Ved Kgl. res av 13.8.1920 ble det gitt reguleringskonsesjon for 2, 0 meter senking og ved Kgl. res av 16.3.1934 konsesjon for ytterligere 4, 0 meter senking.

Overføring Brumundelva

Konsesjon på overføringen er gitt ved Kgl. res av 20.12.1957.

Konsesjonstiden for reguleringene er på 50 år for private eiere regnet fra 13.8.1920 og på ubegrenset tid for offentlige eiere. Ved Kgl. res. av 19.12.1952 overtok Mesna Kraftselskap reguleringskonsesjonene. For Nord- og Sør-Mesna løp konsesjonene for de private eierne ut i 1970. NVEs innstilling om fornyelse av konsesjonene gikk fra NVE til OED 15.5.1981 og har ligget der i påvente av prinsipiell avklaring av partielle hjemfall. Denne avklaringen er nå gjort. OED regner etter det vi forstår med å behandle konsesjonsfornyelsen for Nord- og Sør-Mesna i løpet av våren 1992.

Mesna Kraftverk ble gitt ervervskonsesjon for utnyttning av fall i Mesnavassdraget mellom Kroken og Mjøsa ved Kgl. res. av 15.8.1980. Minstevannføringa i Mesnaelva er pålagt ved

denne konsesjonen. Vi har ikke klart å bringe på det rene hvilke konsesjoner som er knyttet til Tyria I og Tyria II som utnytter fallet mellom Sjusjøen og Nord-Mesna.

NATURFAGLIGE VERDIER OG FRILUFTSLIVSINTERESSER, KONSEKVENSER

Miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Oppland har laget et notat om hvilke naturfaglige interesser og friluftslivsinteresser som er representert i vassdraget. Det kommer fram at det er særlig fiskeinteresser og friluftslivsinteresser som er berørt av reguleringene og de endrede vannregimene. Minstevannføringer og utsetting av fisk er tiltak som konkret nevnes for Tyriaelva.

I Sør-Mesna tas det opp problemer som manøvreringen skaper for friluftslivet ved innsjøen. I Nord-Mesna tas det opp problemer omkring manøvreringen i forhold til livet i elva nedstrøms. Minstevannføringa i Mesnaelva nevnes også spesielt.

OPPSUMMERING

Det er gitt en rekke konsesjoner for reguleringene og utbyggingene i Mesnavassdraget. Reguleringskonsesjonene for Reinsvatn, Kroksjøen, Mellsjøen, Sør-Mesna og Nord-Mesna er løpt ut for de private eierne. NVEs innstilling til søknaden om fornyelsen av konsesjonene for de to siste ble behandlet for mer enn ti år siden, men behandlingen er ennå ikke sluttført i OED. Vi vil hevde at disse fornyelsene må vurderes på nytt før de kan sluttbehandles. Synet på hvilke hensyn som skal tas i slike saker har endret seg mye i løpet av de siste ti årene, bl.a. er Rundskriv 36a av 7.7.82 kommet med retningslinjer for hvilke forhold som skal tas med i vurderingen ved fornyelser.

Vilkårene knyttet til konsesjonene må revideres både for de private eierne og de offentlige eierne. Vassdragsreguleringslovens § 10 pkt 2 åpner for at vilkårene knyttet til tidsbegrensede konsesjoner også kan revideres etter 50 år.

Konsesjonene må gis med tanke på å samordne forfallstidspunkt, både for de konsesjonene som er forfalt og for de konsesjonene som ikke er til fornyelse nå. For Dn er det særlig viktig at vilkårene som tar vare på naturforvaltningsinteressene i størst mulig grad kan samordnes for hele vassdraget.

KONKLUSJON

Vi vil be om at søknaden om fornyet konsesjon for regulering av Nord- og Sør-Mesna sees i sammenheng med den foreliggende søknaden. Vilråene knyttet til de tidsbegrensede konsesjonene må revideres samtidig med søknadene om fornyet reguleringskonsesjon. Ved fornyelse av konsesjonene og revisjon av vilråene må det legges vekt på at hele vassdrage skal vurderes i sammenheng. Derfor nå det tilstrebes å få til revisjonstidspunkt for vilråene som faller sammen.

Manøvreringsreglementene må fastsettes etter nærmere vurderinger. Det foreliggende materiale er ikke fylldig nok til at det kan fremmes forslag verken om krav til vannstander i magasinene eller til minstevannføringer.

Vi forutsetter at standard vilkår for naturforvaltning brukes som utgangspunkt for vilråene på dette feltet. Vi vil imidlertid vente med å fremme vilkår til vi har fått svar på om det er mulig og i så fall på hvilken måte konsesjonsmyndighetene vil samordne de forskjellige konsesjonene i vassdraget. "

Statens Forurensingstilsyn har i brev av 05.11.1991 kommet med følgende uttalelse:

"SFT foreslår at det gjennomføres en omfattende undersøkelse av hele Mesnavassdraget og at resultatene fra undersøkelsen legges til grunn for fastsetting av eventuelle krav til vannstander i reguleringsmagasinene og til minstevannføringer for hele vassdraget. Eksisterende konsesjon forlenges inntil videre og det stilles midlertidig krav om slipp av vann til elveløpene ut fra Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen.

Det vises til Deres brev av 12. februar 1991 bilagt søknad fra Mesna Kraftselskap datert 28. januar 1991.

Kort beskrivelse av vassdraget.

Mesnavassdraget har et samlet nedbørfelt på ca. 250 km² pluss ca. 29 km² som er overført fra elva Brumunda. Vassdraget ligger NØ for Mjøsa og renner ut i denne gjennom Lillehammer by. Gjennomsnittlig vassføring er ca. 5 m³/sek. Vassdraget ligger i Øyer, Ringsaker og Lillehammer kommuner.

Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen ligger øverst i vassdraget og renner ut i Sjusjøen. Den regulerte vassføringen fra innsjøene tappes ut via elveløpene mellom disse. Sjusjøen er inntaksmagasin for kraftverket Tyria I og etterfølgende Tyria II. Fra Sjusjøen til Nord-Mesna er det en ca. 5 km lang og nær tørrlagt elvestrekning, da det ikke slippes vann til elveleiet ut fra Sjusjøen.

Avløpet fra Tyria II går direkte ut i Nord-Mesna som er regulert 8,3 meter. Avløpet fra Nord-Mesna følger Mesna elva i ca. 5 km's lengde frem til Kroken hvor det er inntaksbasseng for Mesna Kraftverk. Avløpet fra kraftverket går nær direkte ut i Mjøsa.

Fra kraftverksinntaket og ned til Mjøsa, en ca. 3 km lang elvestrekning, er det til Mesnaelva kun avløp fra en mindre bekk, Åveita, samt slipp av 200 l/sek i sommerhalvåret.

Sør-Mesna, som renner til Nord-Mesna er regulert 7,5 meter. I elveløpet mellom de to vatna er det plassert en pumpestasjon som nyttes for å fylle opp Sør-Mesna med vann fra Nord-Mesna når det er "vannoverskudd " i forhold til kraftproduksjonen.

Eksisterende reguleringer.

Mesnavassdraget er nær fullregulert i det alle innsjøene, med unntak av Nevelvatn er regulert. Reguleringene er foretatt i flere trinn. Nærværende søknad gjelder fortsatt regulering av Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen (reguleringer i 1920, 1936 og 1952). Sjusjøen ble regulert siste gang i 1954 og konsesjonen ble da gitt på ubegrenset tid.

SFT har uttalt seg i januar 1980 til søknad om fornyet konsesjon for regulering av Nord- og Sør-Mesna og foreslått krav om undersøkelser i vassdraget mhp forurensningsforholdene. Denne saken er så vidt vites fortsatt ikke ferdigbehandlet i Olje- og energidepartementet.

SFT har videre uttalt seg i 1976 og 1980 til endret utbygging av fallet i Mesnaelva, fra fire kraftverk til ett. Det ble da stilt krav om bl.a. minstevassføring i elva, samt to spyleflommer i året og med mulighet for å øke minstevassføringen om det er nødvendig.

Konsesjon for de ulike deler av vassdraget er, som det fremgår gitt til ulike tider og hele vassdraget er derfor ikke, så langt en kan forstå, sett i sammenheng som et enhetlig vassdrag med hensyn til de økologiske og bruksmessige forhold.

Omsøkte reguleringer.

Nåværende sak gjelder fortsatt regulering av de tre Fjellsjøene Reinsvatn (2,5 m), Mellsjøen (3 m) og Kroksjøen (3 m) og elveløpene ut fra disse sjøene. Elveløpet fra Reinsvatn til Mellsjøen er ca. 1 km langt, fra Mellsjøen til Kroksjøen ca. 1 km og fra Kroksjøen til Sjusjøen ca. 4 km.

SFT finner det lite tilfredsstillende å uttale seg om kun deler av vassdraget uten å kunne se hele vassdraget i sammenheng. Til nå har vi hver gang fått kun en begrenset del av vassdraget til vurdering, og hver enkelt sak gir lite grunnlag for helhetsvurdering. Det synes derfor nå å være et hensiktsmessig tidspunkt for å ta opp hele vassdraget til vurdering.

Vi vil i den forbindelse nevne at det er et stort antall hytter i området, primært fra Reinsvatn og ned til og rundt Sjusjøen. Det er også flere turistbedrifter og hoteller i området. Ved Nord- og Sør-Mesna er det boligbebyggelse, kursteder og gårdsdrift. Forurensningen fra all denne bebyggelsen og aktiviteten føres ut i vassdraget og belaster dette. Ved Sjusjøen er det bygget et større kloakkrensaneanlegg, men vi har lite kjennskap til de kvalitetsmessige, økologiske og bruksmessige forhold i vassdraget.

Vi vil derfor foreslå at regulanten blir pålagt å gjennomføre en relativt omfattende undersøkelse i hele Mesnavassdraget og mulig Brumunda som grunnlag for en fornyet konsesjon, og at hele vassdraget blir sett under ett. Vi vil foreslå at undersøkelsen blir utført på oppdrag fra Fylkesmannen i Hedmark og i kontakt med Fylkesmannen i Oppland, Direktoratet for naturforvaltning, regulanten og de berørte kommuner, samt SFT. SFT vil foreslå at kostnadene deles med 50 % på regulanten og 50% på forurensningsmyndighetene og kommunene. Undersøkelsen bør gå over 2 år og vil sannsynligvis koste i alt anslagsvis 700.000.kroner. Undersøkelsen bør starte opp i 1992.

SFT vil bemerke at vi på nåværende tidspunkt ikke vil fraråde fortsatt regulering av de tre omsøkte vatn innenfor de eksisterende reguleringsgrenser, og vi vil inntil videre foreslå at det blir sluppet følgende vannføringer til de berørte elvestrekninger:

- Ut fra Reinsvatn min. 50 l/sek under oppfylling om våren og for resten av året, dog ikke mer enn naturlig tilrenning.
- Ut fra Mellsjøen tilsvarende som ut fra Reinsvatn.
- Ut fra Kroksjøen tilsvarende som ut fra Reinsvatn.

Vi vil foreslå at eksisterende konsesjon forlenges inntil undersøkelsen er utført og at det inntil videre stilles krav til slipp av vann til de ovennevnte elveleier. Eventuelt slipp av vann til elva Tyria og eventuell endring i slipp av vann til Mesna vurderes når undersøkelse foreligger. Det samme gjelder eventuelle endringer i reguleringer av innsjøene i vassdraget.

SFT er kjent med uttalelsen fra Direktoratet for naturforvaltning og vi slutter oss til deres uttalelse om behovet for å se hele vassdraget i sammenheng ved fornyelse av konsesjonene og revisjon av vilkårene.

Under henvisning til det ovennevnte og Forurensningslovens § 11 vil vi foreslå:

Eksisterende reguleringskonsesjon forlenges inntil videre. Regulanten pålegges å gjennomføre en omfattende undersøkelse av de fysiske, kjemiske og biologiske forhold i hele vassdraget som grunnlag for fastsetting av eventuelle krav til vannstander i magasinene og til minstevassføringer i de ulike deler av vassdraget. Undersøkelsen utføres i samarbeid med forurensningsmyndighetene. "

SFT har ved brev av 30.01.2002 gitt følgende tilleggsuttalelse:

”I tidligere uttalelse, datert den 5. november 1991, i forbindelse med søknad om fornyet reguleringskonsesjon for Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen i Mesnavassdraget foreslo vi bl.a. følgende vilkår etter forurensningslovens §11:

Regulanten pålegges å gjennomføre en omfattende undersøkelse av de fysiske, kjemiske og biologiske forhold i hele vassdraget som grunnlag for fastsetting av eventuelle krav til vannstander i magasinene og til minstevannføringer i de ulike deler av vassdraget. Undersøkelsen utføres i samarbeid med forurensningsmyndighetene.

I perioden 1992- 1994 ble det gjennomført slik undersøkelse. Denne omfattet hele vassdraget fra Reinsvatn til utløpet i Mjøsa. Rapporten konkluderer med at reguleringene bidrar til å forsterke effekten av forurensninger i innsjøene og i elvene, og at det behov for å fastsette slipp av vann til de enkelte vassdragsavsnitt. Med utgangspunkt i nevnte rapport har vi vurdert forurensningsforholdene og foreslår følgende slipp av vann til de enkelte vassdragsavsnitt:

- Ut fra Reinsvatn en minstevannføring på minst 100 l/sek for perioden juni-september og 50 l/sek for resten av året, dog ikke mer enn naturlig vannføring.
- Ut fra Mellsjøen en minstevannføring på minst 120 l/sek for perioden juni -september og 60 l/sek for resten av året, dog ikke mer enn naturlig vannføring.
- Ut fra Kroksjøen en minstevannføring på minst 150 l/sek for perioden juni-september og 70 l/sek for resten av året, dog ikke mer enn naturlig vannføring.

Disse forholdene er nærmere beskrevet i vedlegg til dette brev. Våre forslag til vilkår om slipp av vann er sammenfallende med de anbefalte forslag i sluttrapporten fra undersøkelsen. Vi foreslår også at det stilles krav om at forurensningsforholdene i hele det berørte området, fra og med Reinsvatn til og med Sjusjøen, blir fulgt opp med jevnlig undersøkelser.

Når det gjelder slipp av vann fra Sjusjøen til Tyria så omfattes ikke denne innsjøen og dette vassdragsavsnitt av gjeldene søknad om fornyet konsesjon. Vi vil likevel anbefale vassdragsmyndigheten å vurdere om det kan fastsettes krav om slipp av vann fra Sjusjøen til Tyria. Vårt forslag i den forbindelse er:

Ut fra Sjusjøen en minstevannføring på 100 l/sek for perioden juni - september og 50 l/sek for resten av året, dog ikke mer enn naturlig vannføring.

Vi vil videre anbefale at det også stilles krav om oppfølging av forurensningsforholdene i Tyria.

For Mesnaelva har SFT hjemmel til å pålegge ytterligere vannslipp dersom hensynet til resipientforholdene gjør det ønskelig. Vi vil eventuelt komme tilbake til dette senere.

Når det gjelder selve reguleringene (vannstandsvariasjonene) i de enkelte innsjøene, som også kan forsterke forurensningsvirkningene, har vi ikke funnet grunn til å foreslå begrensninger. Vi forutsetter imidlertid at Direktoratet for naturforvaltning vurderer ev. begrensninger ut fra øvrige miljøhensyn.

Når det gjelder de antydede ekstra reguleringer som er nevnt for Mellsjøen og Kroksjøen, vil vi av hensyn til forurensningsvirkninger av forlenget oppholdstid i innsjøene fraråde dette.

Ved endring i vannføring vil vi nevne at et nylig avsluttet forskningsprosjekt anbefaler at vannstanden i regulerte elver ikke bør senkes med mer enn 13 cm/time av hensyn til fiskeforholdene. Vi anbefaler at det tas hensyn til dette.

Vi viser ellers til sluttrapport fra undersøkelsen "Overvåking av vannkvaliteten i Mesnavassdraget" og de tilrådingene som er gitt der.

Under henvisning til det ovennevnte og forurensningslovens § 11 vil vi foreslå at det tas med følgende vilkår:

Konsesjonæren tilpliktes følgende slipp av vann:

- Ut fra Reinsvatn en minstevannføring på minst 100 l/sek for perioden juni-september og 50 l/sek for resten av året, dog ikke mer enn naturlig vannføring.
- Ut fra Mellsjøen en minstevannføring på minst 120 l/sek for perioden juni - september og 60 l/sek for resten av året, dog ikke mer enn naturlig vannføring.
- Ut fra Kroksjøen en minstevannføring på minst 150 l/sek for perioden juni - september og 70 l/sek for resten av året, dog ikke mer enn naturlig vannføring.

Konsesjonæren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelser helt eller delvis å bekoste forurensningsundersøkelser i det berørte vassdragsområdet."

Adv. Buttingsrud & Co på vegne av fiskeberettigede og grunneiere har i brev av 04.07.1991 kommet med følgende uttalelse:

"Under henvisning til Deres brev av 12. februar 1991 med frist for uttalelse til 1.8.1991 gir jeg herved uttalelse på vegne av de fiskeberettigede i Reinsvann, Melsjøen og Kroksjøen.

Fiskeretten i Reinsvann, som delvis ligger i Øyer og delvis i Fåberg statsalmenninger, Innehas av Erik Smestad, Arne Dahl, Torbjørg Ovren og Brukseierforeningen.

Melsjøen ligger i Fåberg statsalmenning hvor jakt og fiske disponeres av Fåberg Østsidens Jakt- og Fiskeforening, i henhold til avtale av 29. august 1969, representert ved Mathias Finsveen 2610 Mesnali.

Kroksjøen ligger i Pihlske Sameie. Småviltjakt og fiske disponeres av Ringsaker Jakt- og Fiskeområde, 2610 Mesnali.

Når det nå søkes om fornyelse av konsesjonen, er det riktig å påpeke at situasjonen i dag er en annen enn ved den opprinnelige konsesjonssøknad, idet Ringsakeralmenningene den gang stod bak søknaden og skulle være involvert i kraftproduksjonen, hvilket medførte en romslig innstilling med hensyn til de ulemper og skader kraftutbyggingen ville forvolde.

Situasjonen er i dag den at det ikke er noe som skulle tilsi at de fiskeberettigede i fjellsjøene som det nå søkes konsesjonsforlengelse for ikke fullt ut må kompenseres for det tap i fiske reguleringene uten tvil vil medføre.

De berørte fiskeberettigede er alle av den oppfatning at det riktige må være at man istedenfor å kreve og få tilkjent en erstatning for skader på fisket i vassdraget, bør komme frem til tiltak som i størst mulig grad bøter på skadene, slik at vassdraget i fremtiden, så langt det lar seg gjøre, kan opprettholde en fiskebestand man ville hatt uten reguleringen.

Tidvis tørre elveleier som følge av magasinifylling og betydelige tørrlagte strandsoner som følge av nedtapping har klart uheldige konsekvenser. Det er sik i vassdraget, og tap av vanddekket areal som beitegrunnlag for ørret vil favorisere siken, som lever på plankton og derfor ikke i samme grad er berørt av nedtapping. Spesielt ille er dette i Kroksjøen, som er meget grunn, og hvor størsteparten av arealet blir tørrlagt ved vinternedtappingen. Tørrlagte elvestrekninger i oppfyllingsperioden har en tilsvarende negativ effekt.

Mine klienter er innstilt på å frafalle krav om erstatning for skade på fisket, såfremt man kan komme frem til en ordning med faktiske tiltak, og jeg foreslår følgende:

Det fastsettes en minstevannføring for vassdraget ved at dette innarbeides i manøvreringsreglementet. Minstevannføringen må måles umiddelbart nedenfor de tre dammer, og etter anbefaling av fiskeforvalteren i Oppland, bør denne settes til minimum 200 liter pr. sekund.

Det opprettes et fond for hver av de tre vann til fiskefremmende tiltak. Slike tiltak kan, foruten utsetting av fisk, blant annet gå ut på reduksjon av uønskede fiskeslag. Det bør etableres et særskilt fond for hvert av vannene, siden de berettigede i vannene ikke er de samme og fondenes størrelse bør stå i et rimelig forhold til vannenes areal, basert på det årlige behov. Det kan i denne forbindelse nevnes at ved utsetting av ettårig settefisk, er prisen pr. fisk kr 10,-. I tillegg kommer frakt, arbeide med utsettingen og utgifter med administrering av ordninger. Antakelig bør hvert fond under ingen omstendighet være på under kr 100.000,-. Jeg nevner i denne forbindelse at fiskeribiologiske undersøkelser fra 1976 for Melsjøen blant annet anbefalte at utsetting av ørret i fremtiden ikke burde ligge under ca. 2.500 fisk pr. år. Jeg nevner også at det i forbindelsen med regulering av Nord-Mesna under erstatningsskjønnet i 1922 ble oppnådd enighet mellom partene om å innta i skjønnsforutsetningene bestemmelser om opprettelse av et fiskefond på kr 20.000,-.

Fiskerenner i tilknytning til de tre dammer, og spesielt fiskerennen i Reinsvann, er i meget dårlig forfatning. Det bør fastsettes at regulanten er forpliktet til å sette fiskerennene i stand og besørge vedlikehold av disse, slik at de tjener sitt formål.

Jeg forutsetter at partene møtes for å diskutere de nærmere detaljer og betingelser vedrørende de foran foreslåtte pålegg og at tidspunktet for et slikt møte avtales pr. telefon med undertegnede da jeg skal representere partene under et slikt møte.

Jeg forutsetter videre at regulanten dekker partenes utgifter til juridisk- og eventuelt fiskerisakkyndig bistand.”

Adv. Buttingsrud & Co har på vegne av grunneierne kommet med følgende tilleggsuttalelse datert 21.12.2001 og 18.04.2002:

”Grunneiere har tidligere gått inn for at det opprettes et felles fond for hele det området hvor det søkes om forlenget konsesjon.

Fondet forutsettes å stå til fri rådighet for de berørte grunneiere til avhjelp av skade på fiske og til formål i den forbindelse som grunneierne finner hensiktsmessig i forbindelse med vassdragene. Grunneierne finner det mer hensiktsmessig med et slikt fond enn at NVE fastsetter betingelser for eventuelle tiltak til fremme av fiske, herunder utsetting av settefisk.

Ved fastsettelsen av størrelsen på fondet forutsetter grunneierne at det tas hensyn til, og legges grunn at:

Grunneierne har aldri mottatt noen erstatning for fallrettighetene i vassdraget.

Bortsett fra en mindre erstatning for skade på fiske i Reinsvatn er det ikke gitt noen erstatning til de berørte grunneiere.

Grunneierne har for egen regning gjennom hele konsesjonsperioden - og nå i den konsesjonsløse perioden - selv bekostet nødvendige tiltak til avhjelp av skade på fiske.

Grunneierne kjenner ikke til om det er oppnevnt fiskerisakkyndige som har avgitt uttalelse om hvilke tiltak som finnes nødvendige, men går ut fra at NVE i sin innstilling til OED også tar opp spørsmålet om fond som foreslått og at grunneierne på grunnlag av sin erfaring med hvilken utsetting av fisk og hvilke tiltak som er nødvendig, får anledning til å uttale seg om fondets størrelse før endelig vedtak fattes.”

(...)

”Jeg viser til uttalelse fra Lillehammer kommune av 3.10.2001, samt kommunens vedtak av 3.10.1991, begge mottatt her 7.11.2001.

Idet jeg også viser til Ringsaker Jakt- og Fiskeområdes uttalelse av 4.7.1991 på vegne av de aktuelle fiskeberettigede/grunneiere, synes det som om kommunens synspunkter i det vesentlige sammenfaller med disse.

Det skal bemerkes at Lillehammer kommunes uttalelse omfatter noe mer enn det som nå skal reguleres. Det påpekes at det område som omfattes av ny reguleringskonsesjon er vassdraget ned Sjusjøen. Tidligere og herværende uttalelse fra rettighetshaverne gjelder utelukkende denne del av vassdraget.

De tilrådninger som NIVA gir om minstevannsføringer og manøvreringsreglement i rapport 602/95 støttes av ovennevnte fiskeberettigede.

Når det gjelder fiskefremmende tiltak, er de fiskeberettigede/grunneiere i likhet med Lillehammer kommune av den oppfatning at de beste resultater vil kunne oppnås gjennom opprettelse av et fiskefond. De fiskeberettigede har tidligere gitt uttrykk for at det bør være ett fond for hvert vann, jf. nevnte uttalelse av 4.7.1991. På bakgrunn av de opplysninger som har fremkommet siden 1991, vil ikke de fiskeberettigede/grunneierne gjøre innsigelser mot at det opprettes ett fiskefond til fremme av fisket.

Det forutsettes at forvaltningen av og vedtektskompetansen for fondet legges til de fiskeberettigede som er angitt innledningsvis.

Tanken om en samordning av konsesjonene for hele vassdraget har vært reist i Lillehammer kommunes uttalelse. Ovennevnte fiskeberettigede/grunneiere på strekningen Reinsjøen t.o.m. Nord-Mesna og deler av Mesnaelva videre nedover, kan være villige til å diskutere en slik løsning.”

Lillehammer sportsfiskeforening har i brev datert 21.10.1994 kommet med følgende uttalelse:

”Det vises til pågående konsesjonsbehandling for øvre deler av Mesnavassdraget og undersøkelser i forbindelse med dette.

Etter at Mesna Kraftselskap foretok en ombygging av demningen på Nord Mesna har dessverre fisket i Mesnaelva blitt betydelig redusert. Selv om den nå pågående konsesjonsbehandling (etter det vi har fått opplyst) gjelder vassdragets øvre deler og Mesnaelva nedenfor Kroken, håper vi at også reguleringen av hele Mesnaelva kan ses på i denne sammenheng. Vi tillater oss derfor å komme med noen betraktninger rundt det som har skjedd i Mesnaelva, og håper på at dette vil bli hensyntatt nå - idet neste konsesjonsbehandling av Mesnaelva først skal skje i år 2030. Som sportsfiskere synes vi dette er vel lenge å vente på at elva eventuelt kan bli fiskbar igjen.

Fra å være en av Norges beste ørretelver (Jfr. Sømme 1941) har elva utover i 1960-70 årene stadig blitt dårligere. I 1986 foretok som nevnt Mesna Kraftselskap en ombygging av demningen på Nord Mesna. Elva ble da nesten tørrlagt. Manøvreringsteknikken er etter dette også kraftig endret. Sportsfiske i Mesnaelva har etter 1986 blitt så dårlig at det er svært få som i det hele tatt fisker der. De fangster som er gjort etter 1986 er stort sett gjenfangst av stor utsatt fisk. Det er imidlertid lokal enighet om at disse utsettingene etter "put and take" prinsippet skal opphøre, og at det heller bør satses på en naturlig reproduksjon i elva.

Vi har merket oss at det er registrert en svikt i bunndyrproduksjonen i elva, hvilket bekreftes gjennom NIVA-rapport nr. 548/94 side 14 nederst (Jfr vedlegg 1). Fylkesmannen i Oppland påpekte allerede i 1988 at oppvekstvilkårene for ungfisk er vesentlig redusert som følge av at næringsforholdene i Mesnaelva er dårlige. (jfr. Fylkesmannen i Oppland/Miljøvern avdelingen rapport 11/1989 side 21, vedlegg 2). I rapporten pekes det på at dette trolig skyldes de store svingningene i vannføringen.

Fylkesmannen i Oppland/Miljøvern avdelingen har i forbindelse med fornyet reguleringskonsesjon for Reinsvatn, Melsjøen og Kroksjøen i brev til NVE av 4.11.91 (jfr. vedlegg 3) påpekt viktigheten av at det opprettholdes en stabil minstevannføring også i de nedre deler av vassdraget. Fylkesmannen foreslår minstevannføringen satt til 500 l/s som akseptabel minstevannføring om sommeren.

Lillehammer Sportsfiskerforening har fått stor oppslutning om sitt arbeid for å bedre fiskebestanden i elva. Det har i foreningens regi vært avholdt flere møter med ulike interessegrupper og berørte parter. Det vises bl. annet til referat fra møte avholdt den 20/7-94, som vedlegg nr. 4.

Med bakgrunn i dette møtet har innlandsfiskeremnda i kommunen også engasjert seg i saken, og gitt sin fulle tilslutning til vårt arbeid for å bedre forholdene i elva (Jfr. vedlegg nr.5). Lillehammer kommune har forøvrig søkt Fylkesmannen i Oppland/Miljøvern avdelingen om midler til undersøkelser i Mesnaelvas nedre del og sidevassdraget Nevla, jfr. vedlegg 6.

Mesnaelvas betydning som rekreasjonsområde for Lillehammer er udiskutabel, og blir også bekreftet ved uttalelser i lokalavisen fra ordfører (som vedlegg nr. 7). Vi viser for øvrig også til den store mediainteressen om saken, jfr. vedlegg nr. 8. Magne Johansen, styreformann i Mesna Kraftselskap har forøvrig uttalt i lokalavisen at også kraftselskapet er villig til å være med å drøfte problemene omkring fiskebestanden i Mesnaelv (jfr. en av avisartiklene i vedlegg 8). Lillehammer kommune har nylig utgitt et kart (jfr vedlegg 9) over ulike tilbud og aktiviteter innenfor kommunen, hvor det under punktet om fiske vises til 3 lokaliteter innenfor kommunen som er tilrettelagt spesielt for funksjonshemmede. 2 av disse lokalitetene er i Mesnaelva, hvor det som nevnt nesten ikke er fisk!

Som en kuriositet har vi også vedlagt fotostatkopier av bilder fra Mesnaelva slik den så ut under avstegningen i 1986 (vedlegg 10).

På bakgrunn av den pågående konsesjonsbehandling av Mesnavassdragets øvre del, bes også de siste års endringer i reguleringen i vassdragets nedre del vurdert i lys av de problemer som dette har medført og som er forsøkt beskrevet i dette brev.

Vi håper på at dette innspillet blir hensyntatt, og ser gjerne at vi blir informert om videre saksgang.”

Søkers kommentarer til uttalelsene

Søker har i brev av 11.11.2002 følgende kommentarer til uttalelsene:

”I NVEs brev av 20.3.2002 mottok GLB i alt 12 høringsuttalelser til Mesna Kraftselskaps søknad av 28.1.1991 om ny reguleringskonsesjon for Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen i Mesna. De fleste høringspartene uttalte seg i 1991 bortsett fra SFT som først avga uttalelse i januar 2001. Lillehammer kommune har dessuten gitt en tilleggsuttalelse i oktober 2001 på bakgrunn av sluttrapporten fra SFT etter undersøkelser i Mesnavassdraget i perioden 1992-1994.

Mesna Kraftselskap, som konsesjonssøker, har overlatt til GLB den videre behandlingen av saken og nedenfor følger søkers kommentarer til høringsuttalelsene.

Generelt

Søknaden og høringsprosessen gjelder ny konsesjon for regulering av de tre fjellsjøene, Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen, øverst i Mesnavassdraget. En tidligere konsesjon for regulering av de samme sjøene fra 1920 løp ut i 1990 for alle deltagere i konsesjonen.

Lenger ned i vassdraget ligger magasinene Sjusjøen, Sør-Mesna og Nord-Mesna som har egne reguleringskonsesjoner. Det samme gjelder en overføring av et nedbørfelt fra Brumunda til Sør-Mesna. Disse konsesjonene, fra hhv. 1954, 1920 og 1957, ble gitt uten tidsbegrensning for offentlige deltagere og på femti år for private deltagere. Videre har Mesna Kraftselskap egen utbyggingstillatelse fra 1980 for Mesna kraftverk nederst i vassdraget. Konsesjonen for private deltagere i Sør- og Nord-Mesna ble tatt opp til ny behandling etter søknad i 1979. En innstilling fra NVE i 1980 om ny konsesjon for private deltagere i Sør- og Nord-Mesna, har ligget i departementet siden.

Høringen har vist at bl.a. Lillehammer kommune og Direktoratet for naturforvaltning ønsker en vurdering av tilstanden og konsesjonsvilkårene i hele vassdraget i forbindelse med behandlingen av søknaden om regulering av fjellsjøene. Dermed vil også de øvrige konsesjonene i vassdraget bli berørt. Dette kan i og for seg synes fornuftig, men da foreliggende søknad ble sendt på høring i 1991 var det ikke anledning til slik samordning. Konsesjonæren har også hele tiden vært innstilt på en behandling kun av den utløpte konsesjonen.

Endring av vassdragsreguleringsloven i 1992 gir adgang til å revidere vilkårene for alle konsesjoner uten tidsbegrensning femti år etter konsesjonstidspunktet dersom det viser seg behov for det. Det er særlig eventuelle tiltak av miljømessig karakter, modernisering og tilpassing til dagens standard det da er tale om. Denne mulighet er ikke nevnt under høringen, noe vi finner naturlig da de fleste uttalelsene er avgitt før lovendringen i 1992.

Ved befarings av fjellsjøene 23. september 2002 tok NVE opp spørsmålet om revisjon av vilkår for de øvrige konsesjonene uten at det syntes å vekke den helt store interesse hos de frammøtte representanter for kommuner, fylke, jakt og fiske. Det framkom likevel en viss kritikk av reguleringen av Sør-Mesna og Nord-Mesna der regulerings høyden er større enn i fjellsjøene. Det ble også nevnt at vannføringen i nedre del av Mesnaelva mot Mjøsa burde vært større enn den er i dag.

For konsesjonæren er det viktig å få beholde ervervede rettigheter. Med bakgrunn i de lokale uttalelser og ønsker, har vi likevel ingenting i mot at det her, på en enkel måte uten ny høring, kan foretas en gjennomgang og moderat revisjon av vilkårene i de øvrige konsesjonene i vassdraget samtidig med behandlingen av foreliggende søknad. Dersom en slik revisjon fører til endringer av betydning for kraftproduksjonen vil GLB ha anledning til ytterligere kommentarer før vedtak fattes.

Private deltagere fikk opprinnelig konsesjon til 2004 for Sjusjøen, til 1970 for Sør- og Nord-Mesna og til 2007 for Brumunda-overføringen. Disse konsesjonene kan etter endring av vassdragsreguleringsloven i 1993 (§ 10 nr. 2 første ledd), og med den beskjedne deltagelse av private falleiere (ca. 10 % for Fjellsjøene og ca. 16 % for Sør- og Nord-Mesna), i dag betraktes som tidsubegrenset for alle deltagere.

GLB ser det som helt uaktuelt å vurdere på ny den utbygde del av Mesnaelva fra Nord-Mesna gjennom Lillehammer by til Mjøsa. Her gjelder en utbyggingstillatelse gitt ved kgl.res. av 15.8.1980 til Mesna Kraftselskap. Kraftverket har vært i drift i 17-18 år og det er pålagt å slippe en minstevannføring forbi kraftverket på 0,2 m³/s i tiden 1. mai - 30. september.

Minstevannføringer

Det store spørsmålet i høringsrunden er minstevannføring på berørte elvestrekninger. Vi velger å la forslaget fra SFT stå som et felles, representativt forslag i denne sammenheng. Forslaget innebærer at det skal pålegges å slippe følgende vannføringer:

Fra Reinsvatn: 100 l/s i juni - september, 50 l/s resten av året

Fra Mellsjøen: 120 l/s i juni - september, 60 l/s resten av året

Fra Kroksjøen: 150 l/s i juni - september, 70 l/s resten av året

GLB har egentlig ikke store innvendinger mot dette forslaget da dagens praksis er at lukene i de tre dammene aldri stenges helt. I perioder med store tilsig, for eksempel snøsmelting, er det rutine at lukene har en viss åpning. Om våren før snøsmeltingen starter er lukene innstilt for en naturlig lavvannføring. Det foreligger ikke eksakte målinger av vannføringene, men de antas å ligge i den størrelsesorden som er foreslått av SFT. Denne praksis antas for øvrig å være helt i tråd med det tidligere manøvreringsreglement fastsatt ved kgl.res. av 12. nov. 1920 der det heter: "Det skal ved manøvreringen has for øye at vassdragets naturlige flomvannføring ikke forøkes. Heller ikke må dets tidligere lavvannføring forminskes til skade for andres rettigheter. I tørkeperioder om sommeren har vannføringen vært regulert ned til et minimum og her bør etter vår mening faktisk tilsig være en naturlig nedre grense for hvor mye vann som skal slippes.

Ved befaringsen 23. september 2002 ble det fra distriktets side stort sett uttrykt tilfredshet med måten reguleringen av fjellsjøene foregår på og vannføringen i vassdraget gjennom året.

Fra Sjusjøen anbefaler SFT en minstevannføring på 100 l/s om sommeren og 50 l/s om vinteren, vel vitende om at reguleringen av Sjusjøen egentlig ikke er med i

søknadsbehandlingen. Dersom NVE velger å bruke revisjonsadgangen kan muligens spørsmålet likevel realitetsbehandles.

Manøvreringsreglementet for regulering av Sjusjøen har også den samme formulering om at "tidligere lavvannføring ikke skal forminskes til skade for andres rettigheter. SFTs forslag om slipping antas å ligge ganske nær alminnelig lavvannføring og burde således ikke bety noen tilstramning av vilkårene. I ekstremt tørre år bør faktisk tilsig være begrensende for slippet dersom det er mindre enn alminnelig lavvannføring.

Damanlegget ved Sjusjøen har ikke egnet luke for minstetapping, slik at det byr på problemer å slippe vann herfra. Minstevannføringen i elva betyr et kraftproduksjonstap i Tyria I og Tyria II. Energiekvivalenten gjennom de to kraftverkene er til sammen $0,617 \text{ kWh/m}^3$. Krafttapet ved en minstetapping som foreslått av SFT, kan da dreie seg om opp til ca. 1,3 GWh

GLB mener for øvrig at en minstevannføring i det til dels storsteinete elveleiet nedenfor Sjusjøen har liten virkning. En minstevannføring som foreslått vil antagelig føre til bl.a. algeproduksjon og gi elveleiet et mindre trivelig utseende. Forurensningsmessig er det nå fra kommunens side lagt kloakkledninger til de store hyttefeltene slik at å bruke elva som resipient er ikke lenger aktuelt. Vi tror også at de fleste brukere nå har tilpasset seg forholdene etter mange års regulering.

Avgifter og fond

GLB mener avgiftssatsene for fjellsjøene bør ligge relativt lavt. Reguleringshøydene er små og det oppstår ingen nye skader eller ulemper som følge av en ny konsesjon. Vi kan heller ikke se det er grunnlag for næringsfond eller andre typer fond i dette tilfelle. Eventuelt kan standardvilkåret om naturforvaltning ta hånd om det meste vedrørende fiske, vilt og friluftsliv.

Undersøkelser

Etter at krav om undersøkelser ble reist i uttalelsene fra 1991 har de fysiske, kjemiske og biologiske forhold i hele Mesnavassdraget blitt undersøkt av NIVA i perioden 1992-1994. I tillegg inngår Mesna vassdraget, og de andre store tilløpselvene til Mjøsa, i det omfattende samarbeidsprosjektet "Tiltaks orientert overvåkning av Mjøsa med tilløpselver. GLB bidrar med midler til dette kommunale, fylkeskommunale og statlige overvåkningsprogram.

Fra NIVAs årsrapport for 2000 fra samarbeidsprosjektet (Lnr. 4364-2001) hitsettes bl.a. følgende konklusjoner:

- "Øvre del av Mesnavassdraget er klart påvirket av næringssaltforurensning. Påvirkningsgraden bedømmes som liten til moderat eller som moderat. Overgjødslingen har ført til sjenerende algevekst i hovedelva og i flere tilrennende bekker. Videre til uønsket stor forekomst av planteplankton og stort innslag av storvokste kiselalger og blågrønnalger i følgende innsjøer: Sjusjøen, Mellsjøen, Kroksjøen og Reinsvann. Økologisk status vurderes her som moderat. Mellsjøen og Sjusjøen synes å være de vannforekomster som i dag er mest påvirket. Den betydelige befolkningkonsentrasjon som tidvis finnes i dette området vil være en permanent forurensningstrussel for den økologiske status til vassdraget.
- Nedre del av vassdraget (både hovedvassdraget, tilrennende bekker og innsjøene Sør- og Nord-Mesna) er lite påvirket av forurensning. Indikasjon på økt tilførsel av næringssalter foreligger likevel i Nord-Mesna. Den økologiske status i nedre del av Mesnavassdraget bedømmes stort sett som god."

NIVA skriver videre under "Utvikling av forurensningssituasjonen fra 1970/71 - 2000:

"..... så har Mesnavassdraget blitt klart reinere med bedre økologisk status. Hovedårsaken til de registrerte forbedringer er at det har blitt etablert kommunale kloakkanlegg så at kloakkutslipp fra Nordsæter, Sjusjøen og Mesnali har blitt redusert."

GLB regner etter dette med at vassdraget er godt kartlagt med tanke på forurensningssituasjonen slik at det ikke er nødvendig med ytterligere undersøkelser av denne typen.

Det bør også nevnes at det i regi av prosjektet "Bedre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland" er utført fiskefaglige undersøkelser i Mesnavassdraget."

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader

Bakgrunn

Konsesjon for regulering av Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen øverst i Mesnavassdraget ble gitt ved kgl.res. av 02.07.1920. Konsesjonen gjelder:

- Kroksjøen regulert 3,0 m (3,0 m oppdemming)
- Mellsjøen regulert 3,0 m (1,5 m senkning og 1,5 m oppdemming)
- Reinsvatnet regulert 2,5 m (0,5 m senkning og 2,0 m oppdemming)

Det ble samtidig gitt tillatelse til en ytterligere oppdemming av Sjusjøen på 5,5 m, men denne ble aldri gjennomført. Konsesjonstiden var 70 år og løp ut i 1990. Mesna Kraftselskap søkte ved brev av 28.01.1991 om fornyet reguleringskonsesjon for de tre fjellsjøene.

Eksisterende forhold i vassdraget

Mesnavassdraget ligger nordøst for Lillehammer. Vassdraget strekker seg fra Reinsvatnet i nord, renner igjennom Mellsjøen, Kroksjøen, Sjusjøen, Mesnavatna og løper ut i Mjøsa ved Lillehammer. Vassdraget har 6 reguleringsmagasiner, 3 kraftverk og berører kommunene Øyer, Ringsaker og Lillehammer.

Øvre del av vassdraget ligger i et populært fjellområde med turisme og fritidsaktiviteter knyttet til hoteller og hytter. Det er betydelige brukerinteresser i og langs vassdraget knyttet til friluftsjakter som fiske og bading, ski- og turgåing. Nedre del av vassdraget renner igjennom kulturlandskap, boligbebyggelse og Lillehammer sentrum. Det er i forbindelse med utbygging av Mesna kraftverk pålagt en minstevannføring på 0,2 m³ i Mesnaelva fra 1. mai til 30. september. Fra de andre reguleringsmagasinene er det ikke fastsatt minstevannføringer, men alle konsesjonene inneholder en bestemmelse om at vassdragets tidligere lavvannføring ikke må forminskes til skade for andres rettigheter.

Innsjøene i vassdraget er relativt næringsrike noe som i hovedsak er tilskrevet forurensninger fra aktiviteten i området. Det er nå lagt kloakkledninger til de store hyttefeltene, noe som har bedret forholdene noe.

Følgende konsesjoner gjelder for reguleringen av Mesnavassdraget:

- Regulering av Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen fastsatt ved kgl.res i 1920. Konsesjonstiden ble gitt for 70 år og løp ut i 1990. Reguleringshøyden er som beskrevet ovenfor.

- Regulering av Sør- og Nord Mesna fastsatt ved kgl.res i 1920. Sør-Mesna har en reguleringshøyde på 7,5 m og Nord-Mesna har en reguleringshøyde på 8,3 m. Konsesjonstiden er gitt for 50 år for de private eierne og på ubegrenset tid for de offentlige eiere. Søknaden om nye reguleringskonsesjon for de private deltakerne er ikke ferdigbehandlet i departementet.
- Ytterligere regulering av Sjusjøen fastsatt ved kgl.res av 05.11.1954. Konsesjonen er gitt på ubegrenset tid. Den første reguleringen av Sjusjøen på 2,5 m er gitt før vassdragsreguleringsloven trådte i kraft og er derfor konsesjonsfri. Total reguleringshøyde er 4,2 m. Sjusjøen er inntaksmagasin for Tyria I.
- Overføring av vann fra Brumundelva til Sør-Mesna fastsatt ved kgl. res av 20.12.1957. Konsesjonen er gitt på ubegrenset tid.
- Erverv og ekspropriasjon av rettigheter i forbindelse med ombygging av Mesnafallene og bygging av Mesna kraftverk. Fastsatt ved kgl. res av 15.08.1980. Konsesjonen er gitt på ubegrenset tid.

Saksbehandling

Søknaden om fornyet reguleringskonsesjon for de tre fjellsjøene ble kunngjort i offentlige aviser og lå ute til offentlig høring i 1991. OED gav ved brev av 13.03.91 en midlertidig forlengelse av konsesjonen til søknaden ble ferdigbehandlet.

Ved brev av 05.11.91 foreslår SFT at det gjennomføres en omfattende undersøkelse av hele Mesnavassdraget og at resultatene fra undersøkelsen legges til grunn for fastsetting av eventuelle krav til vannstander og minstevannføringer. SFT ville avvente sin uttalelse til konsesjonssøknaden til undersøkelsene var utført. Søker ble pålagt å gjennomføre en slik undersøkelse og det ble vedtatt et undersøkelsesprogram som ble gjennomført i perioden 1992-1994. Sluttrapporten "Overvåking av vannkvaliteten i Mesnavassdraget" fra NIVA forelå våren 1995. Endelig uttalelse fra SFT forelå først 30.01.2002.

Søknaden blir behandlet etter reglene i vassdragsreguleringsloven og gjelder tillatelse etter § 8.

Tiltakets virkning

Fordeler

Fordelene ved reguleringen av fjellsjøene kan i hovedsak knyttes til kraftproduksjon. Kraftverkene og magasinene i hele Mesnavassdraget gir en gjennomsnittlig årlig produksjon på ca. 175,5 GWh.

Ulemper

Reguleringen av fjellsjøene bidrar til endret vannføring i form av redusert vannføring om sommeren og økt vannføring om vinteren. Det er spesielt under oppfylling av magasinene om våren det er lite vann ut fra magasinene. Luken stenges imidlertid aldri helt slik at det til en hver tid slippes noe vann fra magasinene.

Reguleringen medfører noe reguleringssoner i magasinene. Da reguleringshøydene ikke er store må også skadene av reguleringen anses som begrenset.

Øvre del av Mesnavassdraget er påvirket av næringsstoffforurensning i hovedsak på grunn av aktiviteten i området og tett hyttebebyggelse. Reguleringene har bidratt til å forsterke effekten av

forurensningen i innsjøene og elvene. Vannkvaliteten er blitt bedre de siste årene som følge av at det er blitt lagt kloakkledninger til hyttefeltene.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden har vært kunngjort og sent på høring. Høringsuttalelsene har vært forelagt søker for kommentarer. Nedenfor følger en oppsummering av høringsuttalelsene:

Lillehammer kommune er positive til at det gis fornyet konsesjon i samme omfang som tidligere. De forutsetter at konsesjonær forplikter å avgi konsesjonsavgifter og konsesjonskraft, samt et næringsfond for de berørte kommunene på kr. 150.000 (i 1991-kroner) årlig. De ønsker videre at konsesjonsvilkårene revideres slik at de blir på lik linje med nye kraftutbyggingsprosjekter med hensyn til natur og miljø. Kommunen mener hele vassdraget bør ses under ett fra Reinsvatn til Mjøsa. Det bør stilles krav om minstevannføringer fra fjellsjøene og i fiskerennene fra fjellsjøene, samt i vassdaget for øvrig. De ønsker en bestemmelse i konsesjonsvilkårene om hvor raskt vannføringen kan endres. Kommunen ønsker videre et fiske-/friluftsfond som skal finansiere fiske- og friluftstiltak i tilknytning til vassdraget. Kommunen ber videre om at regulerings høyden i Nord-Mesna reduseres og tidspunktet for tapping og fylling av magasinet endres for å redusere ulempene dette har på friluftinteressene i området.

Ringsaker kommune har ingen merknader til at Mesna Kraftselskap får fornyet konsesjon for reguleringen av Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen.

Fylkesmannen i Hedmark ønsker at konsesjonsvilkårene revideres slik at flerbrukshensyn kommer til uttrykk på samme måte som i vilkår ved nye kraftutbyggingsprosjekter. Det er videre ønske om minstevannføring fra de omsøkte sjøene av hensyn til fisk, fiske, landskap og forurensning. Det er spesielt under oppfylling om våren fylkesmannen påpeker behovet for minstevannføring. Fylkesmannen påpeker at utløpsbekkene tjener som gytebekker for ørretbestanden i sjøene. Fylkesmannen ber videre om at en lavere sommervannstand i Nord-Mesna blir vurdert selv om dette ikke omfattes av den omsøkte konsesjonen.

Fylkesmannen i Oppland tilrår at det gis fornyet reguleringskonsesjon for de tre fjellsjøene. Det forutsettes at konsesjonsvilkårene revideres med hensyn på natur- og miljøforhold og de mener hele Mesnavassdraget må ses under ett. De krever minstevannføring ut fra fjellsjøene og foreslår at det slippes minimum 75 l/s fra Reinsvatn og 150 l/s fra Mellsjøen og Kroksjøen. I nedre del av vassdraget, nedstrøms Nord-Mesna, foreslår de en minstevannføring på 500 l/s. Det er videre ønske om at manøvreringsreglementet får en prøveperiode på 5 år. Fylkesmannen påpeker at det bør opprettes et fiskefond i Mesnavassdraget og at behovet for terskler på minstevannføringsstrekningene må vurderes. Det er særlig ønske om terskler gjennom Lillehammer by. Det er også ønske om at det tas større flerbrukshensyn ved manøvrering av Nord-Mesna.

Oppland Energiverk på vegne av Oppland fylkeskommune anbefaler fornyet reguleringskonsesjon for fjellsjøene basert på generell revisjon av vilkårene.

Direktoratet for naturforvaltning har ingen innvendinger mot at det gis fornyet reguleringskonsesjon for fjellsjøene, men vilkårene knyttet til denne konsesjonen må samordnes med vilkårene knyttet til resten av reguleringene i vassdraget og søknaden om fornyet konsesjon for de private eierne i Sør- og Nord-Mesna må ikke sluttbehandles før en slik vurdering er gjort. DN mener det er særlig viktig at vilkår som tar vare på naturforvaltningsinteresser i størst mulig grad samordnes for hele vassdraget, og at revisjonstidspunktet for vilkårene faller sammen.

Statens Forurensningstilsyn krevde i sin første uttalelse at det ble gjennomført en omfattende undersøkelse av vannkvaliteten for hele Mesnavassdraget. De påpekte også behovet for å kunne se hele vassdraget i sammenheng. Med utgangspunkt i de utførte undersøkelsene foreslår SFT at det slippes minstevannføring fra Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen på hhv. 100 l/s, 120 l/s og 150 l/s i perioden juni – september og hhv. 50 l/s, 60 l/s og 70 l/s for resten av året. De foreslår også at det slippes en minstevannføring fra Sjusjøen på 100 l/s i perioden juni-september og 50 l/s resten av året selv om dette ikke er en del av den gjeldende søknad. SFT ser ingen grunn til å foreslå begrensninger på vannstandvariasjonene ut fra forurensningshensyn. SFT ber om at det stilles krav om oppfølging av forurensningsforholdene i vassdraget.

Adv. Buttingsrud & Co på vegne av fiskeberettigede og grunneiere mener de fiskeberettigede må kompenseres for det tap i fiske reguleringen vil og har medført. Isteden for å kreve erstatning ønsker de tiltak som i størst mulig grad bøter på skadene. De ønsker bl.a. fastsettelse av minstevannføringer, fiskefond og vilkår om at konsesjonær setter i stand og besørger vedlikehold av fiskerennene. De krever at forvaltningen og vedtektskompetansen for fiskefondet legges til de fiskeberettigede.

Lillehammer sportsfiskeforening ber om at hele Mesnavassdraget ses på under ett. De er spesielt opptatt av strekningen fra Nord-Mesna og ned til utløpet ved Mjøsa. Det påpekes at ørretfiske på strekningen er blitt betydelig redusert etter ombygging av dammen på Nord-Mesna. Sportsfiskeforeningen ønsker økt minstevannføring på strekningen.

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) vurdering og konklusjon

Saken gjelder i utgangspunktet søknad om ny reguleringskonsesjon for fjellsjøene Reinsvatnet, Mellsjøen og Kroksjøen. Flere av høringsuttalelsene påpeker likevel behovet for å se hele Mesnavassdraget under ett og ønsker en vurdering av gjeldende konsesjoner i resten av vassdraget. NVE har derfor sett på muligheten for å revidere vilkårene også for de andre konsesjonene i Mesnavassdraget.

Søknaden om fornyet reguleringskonsesjon for Nord- og Sør Mesna for private deltakere ligger til behandling i Olje- og energidepartementet. NVE ser det som en fordel at denne samordnes med gjeldende sak.

Revisjon av vilkår for Sjusjøen, Nord- og Sør-Mesna og Brumundelv-overføringen

Konsesjonen for regulering av Sjusjøen er fra 1954 og gjelder på ubegrenset tid. Konsesjonen for reguleringen av Nord- og Sør-Mesna er fra 1920 og gjelder på ubegrenset tid for de offentlige eierne. Konsesjonen for Brumundelv-overføringen er fra 1957 og gjelder på ubegrenset tid. Strekningen fra Nord-Mesna og ned til Lillehammer tilhører konsesjonen for utbygging av Mesnafallene som ble gitt på ubegrenset tid fra 1980.

Da søknaden om ny reguleringskonsesjon for Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen var på høring i 1991 var det ikke hjemmel til å ta opp tidsbegrensede konsesjoner til behandling. Etter lovendringen av vassdragsreguleringsloven (vregl) i 1992 ble det bl.a. vedtatt at tidligere gitte tidsbegrensede konsesjoner kan revideres 50 år etter konsesjonstidspunktet. I Mesnavassdraget er det derfor nå anledning til å ta opp revisjon av vilkårene for Nord- og Sør Mesna. Revisjonsadgangen for regulering av Sjusjøen er gjeldende fra 2004 og revisjonsadgangen for overføringen av Brumundelva gjelder fra 2007. Strekningen fra Nord-Mesna og ned igjennom Lillehammer tilhører konsesjonen for utbygging av Mesnafallene fra 1980. Revisjonsadgangen for denne strekningen vil først være gjeldende i 2022

(30 år etter lovens ikrafttreden, jf. lov av 19. juni nr. 62 1992 om endringer i vassdragsreguleringsloven).

I september 2002 arrangerte NVE møte og befarings av fjellsjøene der alle impliserte parter var invitert. Vi viste da til anledningen for å revidere vilkårene også for noen av de andre konsesjonene i vassdraget og bad om at eventuelle krav om dette ble sendt NVE. Vi har i etterkant ikke mottatt noe krav om revisjon av vilkår for Mesnavassdraget fra noen av deltakerne på befaringsen. Vi mottok derimot et brev fra Turven Vel datert 17.10.2002 som viser til de negative virkningene vannstandsvariasjonene har på Nord-Mesna og ønske om revisjon av rettigheter og plikter i forbindelse med reguleringen.

I likhet med høringspartene ser NVE det som hensiktsmessig å få vurdert mest mulig av Mesnavassdraget under ett. På denne måten får vi sett de gitte konsesjoner i sammenheng og det kan utarbeides ett vilkårssett for alle reguleringene med sammenfallende revisjonstidspunkt. For reguleringen av Sjusjøen og Brumundelv-overføringen gjelder revisjonsadgangen fra hhv. 2004 og 2007. For disse konsesjonene vil eventuelle nye vilkår ikke kunne bli gjort gjeldene før i 2004/2007.

Strekningen fra Nord-Mesna, gjennom Lillehammer by til Mjøsa ligger under konsesjonen for utbygging av Mesna kraftverk fra 1980. Det vil ikke være aktuelt med revisjon av vilkår på denne strekningen før i 2022. Denne konsesjonen har et langt mer moderne vilkårssett enn de resterende konsesjonene i vassdraget. Det er pålagt minstevannføring på strekningen og jf. vilkårenes post 1 kan konsesjonær pålegges å slippe ytterligere med vann dersom hensyn til fiske eller forurensning skulle tilsi det. Vilrårenes post 3 gir videre hjemmel til å pålegge konsesjonær å gjøre tiltak for fisk og vilt, mm. NVE mener det derfor ikke er aktuelt eller hensiktsmessig å revidere vilkårene til denne konsesjonen nå.

Revisjonsadgangen gir primært muligheter for å sette nye vilkår for å rette opp miljøskader som er oppstått som følge av utbyggingene, men ved revisjon kan også vilkårene generelt bli modernisert og uaktuelle vilkår kan bli slettet. Ved revisjon av tidsbegrensede konsesjoner er rammene for selve konsesjonen fastsatt og kan ikke endres. Det er bare konsesjonsvilkårene som kan tas opp til revisjon. Høyeste- og laveste regulerte vannstand er en del av selve konsesjonen og kan derfor ikke endres. Dette står i motsetning til de tidsbegrensede konsesjonene der hele konsesjonen fornyes.

Selv om det under høringen bare var de tre øverste fjellsjøene saken dreide seg om har de fleste av høringspartene kommet med merknader som også omhandler de nedre deler av vassdraget. I følge Ot.prp.nr.50 (1991-92) side 111 er vilkårsrevisjon ikke ment å være en "mini-konsesjonsbehandling", og eksterne høringsrunder er ikke ment å bli obligatoriske. Berørte instanser skal uttale seg dersom endringer foreslås, men høringene blir begrenset til den nødvendige krets instanser. Blir det foreslått endringer i manøvreringsreglementet, behandles saken i medhold av vassdragsreguleringsloven § 12 pkt 12. Dette skal i utgangspunktet innebære en noe mer omfattende høringsrunde. NVE mener likevel det er mulig å foreta en revisjon av vilkårene for de andre reguleringskonsesjonene i Mesnavassdraget uten en ytterligere høringsrunde. Vi viser da til følgende: Flere av høringspartene tar opp problemstillinger også rundt nedre deler av vassdraget i sine høringsuttalelser, NVE viste til mulighet for revisjon av konsesjonsvilkår for de resterende konsesjonene i Mesnavassdraget under møte og befarings i september 2002, samt at berørte instanser får mulighet til å gi en ny uttalelse når OED sender NVEs innstilling på høring. Vi mener dette er tilstrekkelig jf. § 12 pkt 12, og har derfor valgt å foreslå at det gjennomføres en revisjon av konsesjonsvilkårene uten ytterligere høring.

Høringsinstansenes krav og merknader

Det er spesielt manøvreringen av Nord-Mesna som er et gjennomgående tema når det gjelder Mesnavassdraget nedstrøms fjellsjøene. Det er flere hytter og badeplasser rundt magasinet. Brukerne av området påpeker at høye sommervannstander skaper problemer for utnyttelse av badeplassene og det er ønske om en lavere vannstand om sommeren. Det blir videre påpekt at høye vannstander høst og vinter medfører at isen ødelegger bl.a. brygger, og at lave vannstander om våren medfører økt bestand av hekkende måker. Fyllingsrestriksjoner er en del av manøvreringsreglementet som kan tas opp til revisjon. Det bør være en intensjon at brukerinteressene imøtekommes på en best mulig måte, samtidig som dette ikke går på bekostning av kraftproduksjonen. NVE foreslår at det inntas en bestemmelse i manøvreringsreglementet som sikrer at vannstand i badesesongen ikke overstiger et visst nivå. Dette er nærmere beskrevet under kommentarene til vilkårene.

Krav om endringer i manøvreringsreglementet er vurdert under våre kommentarer til nytt reglement.

Det blir videre påpekt at reguleringen har hatt innvirkning på fiskebestanden i magasinene og at konsesjonæren må forplikte seg til bl.a. å sette ut ørret. Ved å revidere vilkårene ser NVE det som naturlig at standardvilkår for naturforvaltning blir innført i konsesjonene. De påpekte forhold vil bli ivare tatt under dette vilkåret.

Fornytt konsesjon for Regulering av Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen

Hjemfall

Konsesjonen for regulering av Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen er gitt for 70 år og gikk ut i 1990. I henhold til vilkårenes pkt.1 har staten rett til å kreve avstått uten vederlag reguleringsanlegget med tilliggende grunn og rettigheter. Staten har ikke eierskap til vannfall eller kraftverk i vassdraget og har derfor ikke noen økonomisk fordel av å iverksette hjemfall. Mesna kraftselskap eies videre av Ringsaker og Lillehammer kommune og er dermed et 100 % offentlig eid selskap. NVE anbefaler at staten ikke benytter sin hjemfallsrett.

Ny konsesjon

Mesnavassdraget har vært regulert og nyttet til kraftproduksjon i en rekke år og omgivelsene har i stor grad tilpasset seg forholdene. Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen er reguleringsmagasiner som bidrar til økt kraftproduksjon i nedenforliggende kraftverk. Søknaden om fornytt reguleringskonsesjon innebærer ingen endringer i forhold til dagens situasjon.

Innkommne merknader går i hovedsak ut på forurensningsforhold og forhold for fisk og fiske. Det er blitt utført en omfattende undersøkelse av vannkvaliteten i hele Mesnavassdraget. Sluttrapporten konkluderer med at reguleringen bidrar til å forsterke effekten av forurensningen i innsjøen i vassdraget og at det er behov for å fastsette minstevannføringer fra de tre fjellsjøene. Gjeldende vilkår inneholder allerede en bestemmelse om at tidligere lavvannføring ikke må forminskes til skade for andres rettigheter, og det blir i dag sluppet noe vann fra magasinene. Søker er derfor ikke negativ til å slippe minstevannføring fra de tre fjellsjøene. NVE mener at minstevannføringen bør tallfestes og tas inn i manøvreringsreglementet. Dette er nærmere beskrevet under merknadene til manøvreringsreglementet. Når det gjelder de forhold som blir tatt opp vedrørende fisk og fiske vil moderne vilkår kunne ivareta dette.

De merknader som er kommet inn i forbindelse med høringen viser at det er begrenset med negative konsekvenser forbundet med ny konsesjon for de tre fjellsjøene. Det er ingen av høringsinstansene som krever at ny konsesjon ikke skal gis og at anleggene skal nedlegges. Reguleringshøydene i de tre

fjellsjøene er små med begrensede skadevirkninger. Reguleringen har medført noe skade på fiske og friluftsliv, men skadene må anses som små. Reguleringen har heller ikke medført nevneverdige landskapsmessige virkninger.

Konklusjon

På bakgrunn av vurderingene foran mener NVE at fordelene ved en fortsatt regulering av de tre fjellsjøene er større enn ulempene. NVE anbefaler derfor at Mesna kraftselskap får ny konsesjon for Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen etter vassdragsreguleringsloven § 8. Konsesjonen bør gis på ubegrenset tid, jf. § 10, pkt. 2 i samme lov. Vi foreslår at vilkårene erstattes av nye vilkår basert på dagens standardvilkår. NVE anbefaler at staten ikke benytter sin hjemfallsrett.

NVE går videre inn for at det fastsettes nye vilkår for konsesjonene for regulering av Sjusjøen, reguleringen av Nord- og Sør-Mesna og Brumundelv-overføringen. På denne måten vil vi få ett vilkårssett for hele Mesnavassdraget fra Reinsvatnet til utløpet av Nord-Mesna.

Forslag til vilkår følger vedlagt

Merknader til konsesjonsvilkårene

NVE har utarbeidet ett vilkårssett til alle konsesjonene. Vi har følgende merknader til vilkårene:

Post 1 Konsesjonstid:

Mesna kraftselskap tilfredsstiller lovens krav for å bli tildelt konsesjon på ubegrenset tid med revisjonsadgang etter 30 år. Ved å ta opp revisjon av vilkår for de tidsbegrensede konsesjonene i Mesnavassdraget ned til Nord-Mesna samtidig med konsesjonsfornyelsen vil vi få sammenfallende revisjonstidspunkt for alle konsesjonene.

Post 2 Konsesjonsavgifter:

Reguleringen av de tre fjellsjøene Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen utgjør 3123 nat.hk og avgiftssatsene er pr 01.01.2003 kr 7,10 pr nat.hk til staten og kr 14,21 pr nat.hk til kommunene. Vi foreslår at avgiftssatsene settes til kr. 24,00 pr. nat.hk til kommunen og kr. 8,00 pr. nat.hk til staten pr 01.01.2003, som tilsvarer det som er vanlig for nye konsesjoner i dag. Det tilsvarer henholdsvis kr 18,25 og kr 5,39 pr nat.hk pr 02.07.1990 som er tidspunktet ny konsesjon skal gjøres gjeldende fra.

Når det gjelder revisjon av vilkår for Sjusjøen, Nord-/Sør-Mesna og Brumundelv-overføringen er NVE av den oppfatning at økonomiske vilkår primært skal holdes utenfor revisjonsprosessen. NVE finner det likevel hensiktsmessig å beregne en felles sats for alle konsesjonene som dette vilkårssettet gjelder. Det kan gjøres ved å beregne et vektet middel av satsene for alle konsesjonene.

De konsesjonene som omfattes utgjør til sammen 2186 nat.hk. Med forutsetning om en sats på kr 24 nat.hk for kommune for den nye konsesjonen skal det pr 01.01.2003 betales avgifter på totalt kr 234 245 til kommunene for aktuelle konsesjoner. En vektet sats på kr 18,05 pr nat.hk for alle konsesjonene vil gi samme totalavgift. Vi foreslår derfor at det fastsettes en felles sats på kr 18,05 pr.nat.kh pr 01,01.2003 for alle konsesjonene og at tidspunkt for indeksjustering av satsene og deling til kommunene samordnes med utgangspunkt i tidspunktet for ny konsesjon.

Med forutsetning om en sats på kr 8 pr nat.hk til staten for ny konsesjon blir total avgiftssum til staten kr 90 131 pr 01.01.2003. En felles sats på kr 6,94 kr.nat.hk gir samme totalsum og vi foreslår derfor at det fastsettes en felles sats for alle konsesjonen på 6, 94 til staten pr 01.01.2003.

Felles sats kan gjøres gjeldende fra det tidspunkt ny konsesjon er gitt og vilkårene er revidert. For perioden fra tidligere konsesjon løp ut og fram til ny konsesjon er gitt, brukes satsen som er foreslått over for konsesjonen som fornyes.

Lillehammer kommune krever et næringsfond på 1,5 mill.kr (i 1991-kroner) årlig fordelt på de berørte kommunene. Dette tilsvarer ca. 1.95 mill. kr i 2003. Etter NVEs vurdering tilsier størrelsen på den delen av reguleringene som får ny konsesjon (3123 nat.hk) at det ikke er aktuelt med næringsfond. Vi har derfor ikke foreslått næringsfond i vilkårene.

Post 7 Godkjenning av planer, etc:

Dette vilkåret foreslås oppstilt slik det gis ved nye konsesjoner i dag. Vilket vil dekke kontroll og tilsyn med drift og vedlikehold av reguleringsanleggene. Ansvar for dette ligger hos NVE.

Post 8 Naturforvaltning:

Eventuelle pålegg om naturfaglige undersøkelser og utsetting av fisk kan pålegges av DN etter en faglig vurdering med hjemmel i dette vilkåret.

Det er i høringsrunden kommet inn krav om fond til fremme av fiske, vilt og friluftsliv. Konsesjonær mener det ikke er grunnlag for fond i dette tilfelle og mener standardvilkår for naturforvaltning dekker det meste vedrørende fiske, vilt og friluftsliv. Hele Mesnavassdraget er et viktig område for rekreasjon, fiske og friluftsliv både for lokale og for tilreisende. De berørte fiskeberettigede og grunneiere påpeker i sin uttalelse at det er gitt lite erstatning for skade på fiske i fjellsjøene. De påpeker at grunneierne selv har bekostet tiltak for avhjelp av skade på fiske. Grunneierne forutsetter at forvaltningen og vedtektskompetansen for fondet legges til de fiskeberettigede.

NVE mener det er aktuelt med en viss utbetaling for fremme av vilt, fiske og friluftsliv. NVE ser det som mest hensiktsmessig med ett fond for hele vassdraget fra Reinsvatnet til Nord-Mesna. Vi mener fondet best forvaltes av de berørte kommunene i tråd med vanlig praksis. Det er Ringsaker og Lillehammer kommune som blir mest berørt. Bare en liten del av Reinsvatnet ligger innenfor Øyer kommune. Vi vil foreslå at konsesjonær pålegges en økonomisk årlig utbetaling på totalt kr. 25. 000, - likt fordelt mellom kommunene Lillehammer og Ringsaker.

Post 9 Automatisk fredete kulturminner:

Det er ikke kommet inn uttalelser som berører kulturminner i høringsprosessen. NVE har erfart at utgravinger og registreringer kan medføre betydelige kostnader for konsesjonæren. Vi viser bl.a. til ny konsesjon for fortsatt regulering av Numedalslågen (St.prp. nr. 37 (2001-2002)) der det i påvente av en prinsipiell avklaring når det gjelder utforming av kulturminnevilkår i fornyelsessaker ble innført et vilkår som ligger nær opp til det som fastsettes for nye konsesjoner. Dette viste seg i ettertid å være svært uheldig. Det er nå kommet vidtrekkende krav om kulturminneregistreringer der konsesjonæren pålegges å bekoste omfattende registreringer. Ved ny reguleringskonsesjon for Byglandsfjorden i Otravassdraget gitt ved kgl. res. av 03.10.2003 (St.prp.nr. 73 (2001-2002)) gikk man derfor inn for et vilkår med en formulering om at program og budsjett for det arkeologiske arbeidet skal utformes under hensyn til at konsesjonen er en fornyelse, som ikke medfører nye inngrep, og som derfor søkes holdt på et rimelig nivå.

NVE mener at en ved fornyelse av konsesjon ikke innfører nye inngrep og konsekvenser, og at vilkår og kostnader må ses i sammenheng med dette. Vi har derfor foreslått et tilsvarende vilkår som gitt ved ny reguleringskonsesjon i Otravassdraget.

Når det gjelder revisjonssaker skal hensynet til konsesjonærens økonomi og de samfunnsøkonomiske kostnadene være sentrale momenter ved avveining av hvilke endringer som kan og bør foretas, jf. Ot.prp. nr. 50, s. 46. NVE mener derfor at en må være enda mer restriktive med å påføre konsesjonæren store og uventede kostnader i revisjonssaker. Vi viser til NVEs innstilling til revisjon av vilkår for Vinstravassdraget og anbefaler at kulturminnevilkåret kun gjelder for de tre fjellsjøene og ikke for Sjusjøen, Nord- /Sør-Mesna og Brumundelv-overføringen.

Post 10 Forurensning:

Det er blitt utført en grundig undersøkelse av forurensningsforholdene i Mesnavassdraget. Med bakgrunn i undersøkelsene foreslår SFT et vilkår som pålegger konsesjonær minstevannføringer på de berørte strekninger, samt en bestemmelse om at konsesjonær kan pålegges å bekoste forurensningsundersøkelser i de berørte vassdragsområder. Kravet om minstevannføringer ligger under post 14 og vi vil komme nærmere tilbake til dette under kommentarene til denne post. NVE mener ellers at standardvilkår for forurensning som brukes ved nye konsesjoner i dag gir de nødvendige hjemler og dekker de problemstillinger som blir tatt opp vedrørende forurensning. Vi anbefaler at dette vilkåret innføres i konsesjonene.

Post 12 Terskler m.v.:

Fylkesmannen i Oppland påpeker behovet for å vurdere terskler på de strekninger der det er foreslått minstevannføringer. Det er særlig ønske om terskler gjennom Lillehammer by. Terskler igjennom Lillehammer by ligger innenfor konsesjonen for utbyggingen av Mesna kraftverk fra 1980 og utenfor det som tas opp til vurdering i denne omgang. I konsesjonen fra 1980 er det for øvrig allerede et vilkår (post 4) som kan pålegge konsesjonær å bekoste terskler med mer, for å redusere skadevirkninger.

I de eldre konsesjonene i Mesnavassdraget foreligger det ingen hjemler for å pålegge bygging av terskler. NVE ser foreløpig ikke noe åpenbart behov for terskelbygging. Ved å innføre standardvilkår for terskler, m.v. gis myndighetene hjemmel til senere gå inn å pålegge konsesjonæren slike tiltak hvis dette skulle vise seg å være nødvendig. Forhold som biotopjusterende tiltak og erosjonssikring ligger også innunder denne post.

Post 13 Rydding i reguleringssonen:

Konsesjonær plikter å rydde reguleringssonen i den grad dette ikke tidligere er gjort.

Post 18 Konsesjonskraft:

Konsesjonskraften fastsettes i henhold til gjeldende regelverk, jf. vassdragsreguleringsloven § 12, punkt 15. For den delen som omfattes av ny konsesjon gjelder konsesjonærens plikt til å levere konsesjonskraft fra tidspunktet for utløpet av tidligere konsesjon

På bakgrunn av behovet for å forenkle og samordne konsesjonskraftbestemmelsen mener NVE det ligger innenfor revisjonsadgangen å oppdatere vilkåret, slik at dagens regler blir gjort gjeldende for hele reguleringen.

Merknader til manøvreringsreglement

NVE har laget forslag til et samlet manøvreringsreglement for alle konsesjonene. I forslaget er alle høyder justert til SKs høydesystem (NN 1954).

Minstevannføring

Det er kommet flere krav om minstevannføring ut fra magasinene. For alle de berørte konsesjonene foreligger det i dag en bestemmelse som sier *”Det skal ved manøvreringen has for øye at vassdragets naturlige flomvannføring ikke forøkes. Heller ikke må dets tidligere lavvannføring forminskes til skade for andres rettigheter”*. Dette er en formulering som ofte er blitt brukt i eldre konsesjoner.

SFT foreslår følgende minstevannføringer som er sammenfallende med de anbefalte forslag i sluttrapporten fra undersøkelsene som er blitt utført:

- Ut fra Reinsvatn en minstevannføring på minst 100 l/sek for perioden juni-september og 50 l/sek for resten av året.
- Ut fra Mellsjøen en minstevannføring på minst 120 l/sek for perioden juni -september og 60 l/sek for resten av året.
- Ut fra Kroksjøen en minstevannføring på minst 150 l/sek for perioden juni-september og 70 l/sek for resten av året.
- Ut fra Sjusjøen en minstevannføring på 100 l/sek for perioden juni - september og 50 l/sek for resten av året.

Alle forslagene er gjort tilsigsvhengige, dvs at ved mindre tilsig slippes hele tilsiget.

Mesnavassdraget har vært regulert i mange år og det er derfor lite uregulert data i vassdraget. NVE har ved bruk av programmet ”LAVVANN” og sammenligninger med representative målestasjoner beregnet følgende alminnelig lavvannføringer ut fra magasinene:

Reinsvatn	45 l/s
Mellsjøen	66 l/s
Kroksjøen	118 l/s
Sjusjøen	163 l/s

For denne delen av landet er lavvannføringen en typisk vintervannføring. Forskjellen mellom lavvannføringsverdier i sommer- og vintersesongen viser generelt en høyere lavvannføring om sommeren. For Mesnavassdraget ligger sommerlavvannføring i størrelsesorden 50 % større enn vinterlavvannføringen. Det må understrekes at det er knyttet stor usikkerhet til de estimerte verdiene.

Da alminnelig lavvannføring i Mesnavassdraget er en typisk vintervannføring og sommervannføringen antas å være dobbelt så stor mener vi SFTs forslag til vannslipp sammenfaller bra med de utførte beregningene for Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen. For Sjusjøen ligger NVEs beregninger noe høyere.

Når det gjelder de tre fjellsjøene påpeker konsesjonær at det ut fra dagens praksis manøvreres slik at lukene i de tre dammene aldri stenges helt. De viser til at det i perioder med stort tilsig er en rutine at lukene har en viss åpning og at lukene er innstilt for en viss lavvannføring om våren før snøsmeltingen starter. De mener denne vannføringen ligger i størrelsesorden av SFTs forslag. Konsesjonæren har derfor ingen innvendninger mot SFTs forslag. NVE mener også at SFTs forslag virker fornuftig og anbefaler at forslaget fastsettes i reglementet.

Konsesjonen for Sjusjøen er gitt på ubegrenset tid. Ved revisjon av vilkår skal en være noe mer restriktive med å pålegge krav om minstevannføring og dette må vurderes opp mot tapt kraftproduksjon og kostnader for konsesjonæren. Vi viser til Ot.prp.nr. 50 (1991-1992) (bl.a. s 11, 47 og 110). Det må også tas hensyn til at reguleringene har pågått over lang tid og at miljøet har tilpasset seg forholdene. Sjusjøen er inntaksmagasin for Tyria I som har avløp direkte i Tyria II. Elva går her i rør hele strekningen ned til Nord-Mesna. Hele strekningen fra Sjusjøen og ned til Tyria I er i dag i stor grad tørrlagt. Elvestrekningen er godt synlig i terrenget da den passerer et mye brukt turområde, hyttebebyggelse og riksveien til Sjusjøen. Da reguleringskonsesjonen for Sjusjøen inneholder samme bestemmelse om at "tidligere lavvannføring ikke skal forminskes til skade for andres rettigheter" burde en slipp av minstevannføring her ikke bety noen tilstramming av vilkårene. Det har likevel ikke blitt sluppet vann fra Sjusjøen på samme måte som fra fjellsjøene. Konsesjonær påpeker at damanlegget i dag ikke har noen egnet luke for tapping av minstevannføring og et vannslipp fra Sjusjøen som foreslått av SFT vil medføre et produksjonstap i Tyria I og Tyria II tilsvarende ca 1,3 GWh i forhold til dagens situasjon. Konsesjonær mener videre at en minstevannføring i det storsteinete elveleie nedenfor Sjusjøen har liten virkning og at det foreslåtte vannslippet vil medføre algeproduksjon og gi elveleie et mindre trivelig utseende.

SFT foreslår et vannslipp på 100 l/sek for perioden juni - september og 50 l/sek for resten av året. NVE har beregnet alminnelig lavvannføring til 163 l/s noe som ligger høyere enn SFTs forslag. Dette er også, som nevnt over, en typisk vintervannføring og sommervannføringen antas å ligge 50 % høyere.

Slipp av minstevannføring fra Sjusjøen vil medføre produksjonstap i Tyria I og II i forhold til dagens situasjon. NVE mener at det skal mye vann til i det steinete elveleiet i Tyria for å oppnå en god landskapsmessig effekt og at et slipp i størrelsesorden alminnelig lavvannføring vil ha begrenset hensikt. En ytterligere økning av størrelsen på vannslippet vil medføre økt produksjonstap i kraftverkene. Da en skal være restriktive med å pålegge minstevannføringslipp ved revisjon av vilkår, mener NVE at kostnadene ikke står i forhold til fordelene med slipp av vann fra Sjusjøen. Vi legger også vekt på at naturen har tilpasset seg de tørre forholdene og at tiltak i forhold til kloakk fra hyttefeltene har redusert forurensningsproblemene. Vi vil derfor ikke gå inn for pålegg om minstevannføringslipp fra Sjusjøen.

Når det gjelder utløpet fra Nord-Mesna tilhører denne strekningen konsesjonene for utbygging av Mesnafallet og vi vil ikke gå nærmere inn på denne her.

Regulering og fyllingsrestriksjoner

Reguleringshøydene i de tre fjellsjøene er forholdsvis små og NVE viser til at høringspartene har lite å utsette på vannstandsvariasjonene i magasinene. SFT har også vurdert dette i forbindelse med den utførte undersøkelsen av vannkvaliteten i Mesnavassdraget og konkludert med at de ikke finner grunn til å foreslå begrensninger på reguleringen av Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen. NVE går derfor inn for de samme reguleringshøydene som i gjeldende konsesjon.

Når det gjelder revisjon av vilkår for Mesnavatnene er det i høringsprosessen kommet ønsker om lavere vannstand i Nord-Mesna i sommersesongen av hensyn til bl.a. badeplassene rundt vannene. Det er også i senere tid blitt påpekt at høye vannstander høst og vinter medfører at isen ødelegger bl.a. brygger, og at lave vannstander om våren medfører økt bestand av hekkende måker. Selve reguleringsgrensene er en del av selve konsesjonen og kan derfor ikke endres ved revisjon av vilkår. Det er likevel mulig å pålegge konsesjonær særbestemmelser om fyllingsrestriksjoner. Dersom restriksjonene medfører stor reduksjon i reguleringsmuligheten vil dette i praksis bety at regulanten ikke kan utnytte hele konsesjonen. Dette ligger etter NVEs syn utenfor revisjonsadgangen.

Ved ny reguleringskonsesjon for Osensjøen ble det i manøvreringsreglementet tatt inn en bestemmelse om lavere sommervannstand av hensyn til badeplassene etter ønske fra brukerne. I ettertid har dette vist seg å være uheldig da det medførte ulemper for andre brukerinteresser (bl.a. utsetting av båter). En skal derfor være forsiktig med å gjøre store endringer i manøvreringen også av hensyn til andre brukere. Av hensyn til friluftslivinteressene foreslår vi at det tas inn en bestemmelse i reglementet om at vannstanden i Nord-Mesna ikke skal overstige 0,5 m under HRV i perioden 1. juni til 1. september uten at det er nødvendig for å unngå flom eller flomtap i kraftstasjonen. NVE kan ikke se at en slik begrensning vil medføre vesentlige ulemper for regulanten med hensyn på tapt kraftproduksjon så lenge det gis mulighet til å utnytte den øverste halvmetere til å ta vare på flomvann.

Annet

Manøvreringsreglementet for Mesnavatnene inneholder i dag særbestemmelser for manøvrering av Sør- og Nord-Mesna. Det samme gjelder for Sjusjøen. Disse bestemmelsene er overført til de nye vilkårene. Bestemmelsene om å avgi nødvendig fløtningsvann anser NVE som uaktuell i dag og bestemmelsen er tatt ut av vilkårene.

Fylkesmannen i Oppland ønsker at manøvreringsreglementet får en prøveperiode på 5 år. NVE mener saken gjelder relativt små reguleringer og at forholdene i vassdraget er så godt kjent at det ikke er behov for prøveperiode. Revisjonsadgangen vil gi muligheter for senere justeringer.

Andre merknader:

Det er Mesna Kraftselskap som sitter på reguleringsrettighetene i Mesnavassdraget og som står som konsesjonssøker. NVE er kjent med at konsesjonene er vurdert overdratt til Glommens- og Laagens brukseierforening (GLB) etter at saken er ferdigbehandlet. Det er derfor GLB som på vegne av søker har gitt sine kommentarer til høringsuttalelsene. NVE antar at en overdragelse av konsesjonene kan avklares før saken sluttbehandles.

Dokumentene i saken følger vedlagt. Vi ber OED ta kontakt med vår saksbehandler for å få oversendt NVEs innstilling elektronisk per e-post.

Med hilsen

Agnar Aas
Vassdrags- og
energidirektør

Bjørn Wold
avdelingsdirektør

Vedlegg: NVEs forslag til vilkår
Forslag til manøvreringsreglement
Sakens dokumenter

Kopi: Mesna kraftselskap
Glommens- og Laagens Brukseierforening

**Forslag
til
Manøvreringsreglement
for regulering av magasinene i Mesnavassdraget i Ringsaker, Øyer og Lillehammer
kommune, Hedmark og Oppland fylke**

(Erstatter reglementene for regulering av Tyrilielven gitt ved kgl.res. av 20.07.1920, regulering av Sjusjøen gitt ved kgl.res. av 05.11.1954, regulering av Mesnavatna gitt ved kgl.res. av 13.08.1920, overføring av overskuddsvann fra Brumundelva gitt ved kgl.res. av 20.12.1957)

1. Reguleringer

Magasin	Reg.grenser				Reg. høyde m
	Øvre kote	Nedre kote	Oppd. m	Senkn. m	
Kroksjøen	882,30	879,30	3,00	0,0	3,0
Mellsjøen	892,91	889,91	1,5	1,5	3,0
Reinsvatn	904,85	902,35	2,0	0,5	2,5
Sjusjøen	809,96	805,76			4,2
Sør-Mesna.....	521,55	514,05			7,5
Nord-Mesna.....	519,69	511,39			8,3

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Høydene refererer seg til SKs høydesystem (NN 1954).

Overføringer:

Overføring av vann fra Brumundvassdraget til Mesnavassdraget kan skje ved manøvrering av de i Ljøsåa og Tomsbekken oppførte damanlegg. Overføringen kan kun finne sted når vannføringen i elvas nedre løp forbi de bruk som utnytter elvas minstevannføring er min. 0,8 m³/s.

2.

Følgende minstevannføringer gjelder:

Fra Reinsvatn skal det til enhver tid slippes 100 l/s i perioden juni-september og 50 l/s resten av året.

Fra Mellsjøen skal det til enhver tid slippes 120 l/s i perioden juni-september og 60 l/s resten av året

Fra Kroksjøen skal det til enhver tid slippes 150 l/s i perioden juni-september, 70 l/s resten av året.

Hvis tilsiget er mindre enn minstevannføringskravet skal hele tilsiget slippes.

3.

Ved manøvreringen skal det has for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

For *Sjusjøen* gjelder at vannstanden i tiden 15. juni -15. september ikke må tappes lavere enn til kote 809,21. Dog kan den i særlig vannfattige år eller under andre særlige omstendigheter med vedkommende departements samtykke i hvert enkelt tilfelle tappes til kote 808,46.

For *Sør-Mesna* gjelder at i tiden da vårflommen er avløpt og inntil 1. desember skal manøvreringen foregå slik at vannstanden ikke senkes lavere enn

1,75 m under øverste reguleringsgrense (overløpet) og ikke lavere enn 3,50 m før 1. februar. Dersom vannstanden før 1. desember senkes lavere enn 0,75 m under øverste reguleringsgrense, skal grunneierne langs Sør-Mesna straks underrettes. Overløpet skal alltid være helt åpent og vannstanden må ikke overstige dette uten at alle reguleringsinnretninger er åpnet.

For *Nord-Mesna* skal vannstanden ikke overstige 0,5 m under HRV i perioden 1.juni til 1. september uten at det er nødvendig for å unngå flom eller flomtap i kraftstasjonene nedenfor. Vannstanden må ikke overstige høyeste reguleringsgrense uten at alle reguleringsinnretninger er åpne.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

4.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde m.v. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

5.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

**Forslag
til
vilkår for tillatelse for
Mesna kraftselskap
til å foreta regulering av magasinene i Mesnavassdraget, Hedmark og Oppland fylke**

(Erstatter tidligere vilkår for regulering av Tyrilielva gitt ved kgl.res av 20.07.1920, regulering av Sjusjøen gitt ved kgl.res av 05.11.1954, regulering av Mesnavatna gitt ved kgl.res. av 13.08.1920, overføring av overskuddsvann fra Brumundelva gitt ved kgl.res. av 20.12.1957)

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: For reguleringen av *Reinsvatn, Mellsjøen og Kroksjøen*: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr 5,39,- pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 18,25,- pr. nat.hk.

Fra det tidspunkt ny konsesjon er gitt og vilkårene er revidert skal det betales følgende årlige avgifter for alle reguleringene : Til statens konsesjonsavgiftsfond kr 6,94,- pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 18,05,- pr. nat.hk. (pengeverdi 01.01.2003).

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreter etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er

tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdelsesloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

3

(Kontroll med betaling av avgift m.v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 18 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000,-.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift m.v.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner m.v., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjæmmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- a. å sørge for at forholdene i Mesnavassdraget er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for

at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Fra og med det år konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale et årlig beløp på totalt kr 25000,- fordelt på Ringsaker og Lillehammer kommune til opphjør av fisk/vilt/friluftsliv. Beløpet skal justeres etter de tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer. Beløpet til fisk/vilt skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret. Med hensyn til tiltak som kommer friluftslivet til gode, skal beløpet nyttes etter nærmere bestemmelse gitt av DN.

VI

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter snarest og senest innen 5 år, dersom kulturminnemyndighetene ikke forlenger fristen, å oppfylle lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner §§ 8 og 9 i områder som berøres av reguleringen. Kostnadene knyttet til gjennomføring av arkeologiske undersøkelser og utgravinger, herunder også for- og etterarbeider, bæres av tiltakshaver, jf kultuminneloven § 10. Program og budsjett for det arkeologiske arbeidet skal utformes under hensyn til at konsesjonen er en fornyelse, som ikke medfører nye inngrep, og skal derfor søkes holdt

på et rimelig nivå.

De arkeologiske undersøkelser og eventuelt utgravningene i reguleringssonen skal foretas i den tiden magasinene likevel er nedtappet. Konesjonæren må derfor varsle fylkeskommunene om når magasinene planlegges nedtappet i god tid på forhånd.

10

(Forurensning m.v.)

Konesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forureningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Ferdsl m.v.)

Konesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

12

(Terskler m.v.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konesjonæren.

13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konesjonæren.

14

(Manøvreringsreglement m.v.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16

(Etterundersøkelser)

Konesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

17

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

18

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr 1, jf § 3. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel om 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

19

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

20

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 14 og 18 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år

21

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.